

ВІРТУАЛЬНО Й АНТИСИСТЕМНО

Українці зробили реальний вибір завдяки соцмережам, утопічному кіносеріалу і зневірі у традиційну політичну систему...

А також у номері: річниця встановлення пам'ятника Шевченку на Сміхові, Україна на «Світі Книги», перекладацький конкурс, день вишиванки, день матері, підтримка Чехії для України, кошти для військових поховань; полтавський просвітянин

Віктор Андрієвський мешкає у Празі; розповідь про Івана Бачинського та його ужгородський будинок; Павло Гречишкін з Луганщини – боєць УНР, священник і пражанин; Тарас Возняк про поразку Петра Порошенка й можливу поразку... України;

дайджест коментарів у чеській пресі про українські вибори: різнобічно, та загалом поверхнево; українська роль у освоєнні космосу; українські впливи у Стамбулі; презентація чеського перекладу книги Володимира Рафеєнка про життя окупованого Донбасу.

Перша декада сміховського Кобзаря

Пам'ятник Тарасові Шевченку вже десять років прикрашає невеликий скверик на площі Кінських у празькому районі Сміхов. Протягом цього всього часу ця площа стала однією із основних місць зустрічей української громади, різних урочистих заходів для офіційних та неофіційних делегацій, із Шевченком фотографуються українські туристи й інші гості чи жителі чеської столиці. Та встановлювався він дуже нелегко, і навколо нього було чимало перипетій. Під час зустрічей колишнього посла України в ЧР Івана Кулеби з Українською ініціативою в ЧР обговорювалося питання вшанування Кобзаря у чеській столиці. Причин для цього було багато: від «чеської спадщини» поета до наявності у Чехії великої української громади. Всі ці аргументи були викладені адміністрації району Прага 6, і вже були почалися підготовчі роботи з розміщення пам'ятника у скверику неподалік вулиці Латиська («Лотішска»). Та добрі наміри українців наштовхнулися на несподіваний спротив місцевих мешканців: жителі навколишніх будинків навіть написали петицію проти пам'ятника, і чиновники 6-го району також раптом увімкнули «задній хід». Важко сказати, чому вони так вчинили. Але не виключено, що на таку петицію чехів підштовхнули їхні російські сусіди. А вже відомо, що у празькому районі Бубенеч проживає чимала кількість росіян, пов'язаних із роботою у величезному посольстві РФ у Празі, які контролюють тутешню нерухомість навіть цілими будинками. У листопаді 2008 року Прага 6 відмовила у розташуванні пам'ятника у даному місці, і у цій напруженій атмосфері ініціаторам довелося шукати інше місце. На допомогу прийшла адміністрація 5-го району, очолювана тоді дещо суперечливим політиком Петром Янчіком з ОДС. Та у даному випадку чиновники швидко пішли назустріч. Після консультацій з українською громадою було визначено й доволі вдале місце на площі Кінських, яке у результаті виявилось навіть гарнішим, ніж у Бубенчі. Тут неподалік протікає Влтава і знаходиться дерев'яна церква з Мукачівщини. Також немалу роль грало й те, що скверик перебував вже за територією Празької пам'ятної резервації, що значно полегшило й пришвидшило адміністративний процес узгоджень та видачі дозволів. Замовником роботи скульпторів Валентина та

Миколи Знобів, а також архітектора Вероніки Дірової, був Віктор Райчинець від імені Української ініціативи в ЧР. Пам'ятник молодому Тарасові було встановлено перед офіційним візитом Віктора Ющенка у березні 2009 року, а офіційне відкриття – 25 березня того ж року за участі тодішнього президента України, представників чеських органів влади та великої кількості українців. Віктор Ющенко тоді наголосив на тому, що Тарас Шевченко, хоча і не був ніколи в Празі, має тісний зв'язок з Чехією. Він присвятив національному героєві Чехії Янові Гусу одну зі своїх найвідоміших поем: «Коли в 1876 році Російська імперія заборонила українську мову і літературу, то саме в Празі вийшло перше і нецензуроване видання Шевченкового «Кобзаря». Коли Шевченко був заборонений в Україні,

то його переклав видатний чеський поет, великий прихильник України Йозеф Гейчик». Президент тоді особисто подякував всім причетним до цієї спільної ініціативи. Всі роботи зі встановлення пам'ятника обійшлися приблизно у 2 мільйони чеських крон, тож збір цих коштів трохи нагадував викуп поета з кріпацтва. Спонсорами проекту стали «Шкода Млада Болеслав», «Корлеа Інвест Голдінг» та «Мар-Тара Прага». Так крізь десятиліття Тарас Шевченко, окрім меморіальної таблиці на вулиці Оплеталова в 1-му районі, виражає своє «дякую» всім українцям, які приклали чимало зусиль до урбаністичного розвитку сучасної чеської столиці.

пор

Жадан та Забужко приїхали на пражський «Світ Книги»

Цьогорічний пражський «Світ книги» був знову багатий на українські акції та презентації видань. Книги від 12-ти українських видавців були виставлені на продаж у павільйоні S104. На найбільшому чеському ярмарку та книжковому фестивалі були представлені два українські письменники, два книжкові графіки та літературний авангард 1920-1930 років.

Фестиваль розпочався у четвер 9 травня у бібліотеці Вацлава Гавела. Тут дискутували письменники Сергій Жадан та Ігор Померанцев на тему «Як писати сьогодні про війну». Наступного дня у «Кафе Європа» на голешовицькому «Виставишті» Сергій Жадан розповів про свій роман «Депеш Мод», який вийшов у чеському перекладі у 2004 році. Розповідає роман про «дики 90-ті», про дружбу й авантюри трьох студентів. Також тут відвідувачі дізналися про замовчувані книги 20-х років минулого століття. Про це розповідала Ярина Цимбал. Далі у національній галереї «Дім У Кам'яного дзвону» письменниця Оксана Забужко та перекладачка Ріта Кіндлерова презентували переклади на чеську книгу письменниці.

В суботу 11 травня у лапідарії Національного музею на виставковому центрі в Голешовицях презентували книгу Леоніда Плуца «На карнавалі історії». Це – чеський переклад книги відомого дисидента про переслідування за до-

Na karnevalu dějin

Leonid Pljušč

Oksana Zabužko
Loic Boizou

Uvedení knihy za účasti dvou evropských myslitelů a blízkých přátel ukrajinského matematika a disidenta Leonida Pljušče, který popsal metody represivní medicíny v Sovětském Svazu

помогою психіатрії у СРСР. Розповіли про книгу та її автора, який помер чотири роки тому, Оксана Забужко та французький лінгвіст і друг автора Луї Бойзу (Loïc Boizou). Далі на Професійному форумі розповіли про сучасну українську книжкову ілюстрацію, яка нині добре розвивається. Чим українська ілюстрація приваблює читачів за кордоном – про це розповіли Ганна Сарвіра та Катерина Сад, які працюють у видавництвах «Pictoric» та «Старого Лева». Згодом українознавчий «Світ Книги» привів на дискусію про фемінізм, про те, чи може інтелектуалка уникнути феміністичних питань. Всі акції проводилися безкоштовно, єдине, що вимагалось – це придбати квитки на ярмарок ціною 120-250 кч.

пор

Перекладацький конкурс для чеських українців

Третій рік оголошується конкурс перекладів з української на чеську мову, який проводиться науковцями та дипломатами. «Ви володієте українською мовою так само, як і чеською? Вам подобається перекладати? То подайте заявку на третій перекладацький конкурс, який разом проводять Чеська асоціація українців, Товариство перекладачів, Інститут східноєвропейських досліджень ФФ КУ та Посольство України у ЧР», – мовиться у запрошенні. Конкурс був оголошений 25 квітня 2019 року і триватиме до 30 вересня цього ж року, а його результати оголосять у жовтні 2019 року. Восени пройде й церемонія нагородження. Конкурсанти можуть змагатися у двох категоріях: проза та поезія. Треба перекласти «Жаби у морі» Тані Малярчук та спогад Володимира Рафеєнка «Птахи останнього літа»). У поетичній категорії – вірші Василя Стуса та Юрія Іздрика. На інтернет-сторінках ЧАУ

ukrajinite.cz можна знайти тексти, які конкурсантам слід перекласти на чеську. Один учасник може змагатися в обох категоріях, але це не обов'язково. Та якщо учасник хоче взяти участь у обох категоріях, він повинен надіслати переклади окремо в двох повідомленнях. Кожна категорія буде нагороджена першою, другою та третьою преміями, а також Почесним визнанням. Журі не мусить вичерпати всі нагороди, але, з іншого боку, може оцінити більше робіт на одному рівні. Нагорода за перше місце становить 5000 чеських крон, за друге – 3 тисячі, за третє 1 тисячу. До журі входять Ріта Ліонс Кіндлер, українка та перекладач, член Товариства перекладачів, Тереза Хланьова, завідувачка секції українистики Карлового Університету в Празі, голова Чеської Асоціації Українців, Ольга Пєрбийніс, богемістка, дружина Посла

України в Чеській Республіці, Радана Мерцова, завідувачка секцією українистики Університету Палацького в Оломоуці, Моніка Шевченко, українистка Університету Масарика у місті Брно. Електронна адреса конкурсу: soutez.ua@gmail.com.

пор

Підтримка МЗС Чехії для України

Міністерство закордонних справ Чеської Республіки знову виділило кошти на підтримку України. Були підтримані боротьба з корупцією, просування якісних мас-медіа або захист прав людини у східних регіонах, які не контролюються українським урядом, або в Криму. Посольство Чехії в Києві розподілило майже 16 мільйонів чеських крон у рамках публічних грантів для 19 проектів місцевих недержавних організацій.

«Підтримка цих проектів приносить не тільки відчутні результати, але й сприяє значному впливу Чеської Республіки як у країні-реципієнті, так і серед інших донорів», – йдеться у звіті міністерства. Таким чином Чехія отримує належний імідж демократичної країни, які беруть участь у відновленні й реформуванні України, такі як Німеччина, США, Канада та Японія.

Понад 1 мільйон крон був виділений на проект юридичної підтримки та захисту громадян України на Донбасі. Майже 1,5 мільйона отримав проект «Справедливий Інтернет». На карту порушень прав людини в Криму Чеська Республіка скерувала майже півмільйона крон. Центр економічних стратегій отримав 1,3 мільйона гривень на проект «Критичне мислення проти популізму».

Чеське агентство розвитку надало Україні ще майже 19 мільйонів крон. Вони зосередилися на освітній реформі, включаючи оновлення закладів

Чеські військові у Києві під час святкування Дня Незалежності України у 2018 році.

середньої та вищої освіти. Особливо тих, які внаслідок військового конфлікту змушені були покинути райони проведення бойових дій або які не контролюються урядом.

За половину наданої суми були реконструйовані будівлі та студентські гуртожитки. Були підтримані Донбаська національна академія цивільної інженерії та архітектури з Краматорка та Національний університет ім. Тараса Шевченка, розташований у Старобільську. З інших коштів було підтримано Львівський державний університет Міністерства внутрішніх справ України. Таким чином Чеська Республіка під-

тверджує свою позицію щодо суверенітету та територіальної цілісності України», – зазначає Міністерство закордонних справ, і додає, що Чехія «значно скористалася власним досвідом періоду трансформації».

Допомога Чехії Україні, яка розпочалася у 2014 році, на цьому не припиняється. У червні минулого року уряд схвалив програму продовження підтримки розвитку та трансформації України. У резолюції уряд очікує на 20 мільйонів чеських крон у цьому році і в найближчі два роки.

Надя Адамчикова, Марія Кенігова, Право

Показ фільмів про міграцію

Мультикультурний центр Прага провів показ двох фільмів, присвячених темі міграції. У рамках фестивалю «Сіріус про працю» 11 травня у кампусі «Гібернська» переважно чеські глядачі ознайомилися із двома стрічками про Україну. «Іван та Ольга закохалися один в одного у підлітковому віці. Разом подолали тяжкі миті, працювали удвох, разом на початку 1990-х виїхали за кордон на роботу. Та цього року Оля вперше їде до Чехії сама. Через травму Іван залишається вдома, а Оля проведе понад три місяці у Празі як хатня робітниця. Чому вона їде до Чехії? Чому повертається? Ми їдемо з нею до Праги і назад в Україну, щоб знайти відповідь», – роз-

повідається у анотації до британського 17-тихвилинного короткометражного фільму «Майже разом» («Spolu i daleko», «Almost Together»), знятого студенткою Павліною Запольською. Дія фільму «#2020 Безлюдна країна» («#2020 deserted country») відбувається 2020 року. Люди масово залишають Україну, яка залишається абсолютно без населення. Канадський режисер українського походження вирішує поїхати туди та з'ясувати, чому останні кілька людей вирішили залишитися і чи відчують вони себе щасливими. Йдеться про так званий мокумент – кіножанр, який презентує вигадані події як реальні у формі документального фільму. Зняв стрічку

Корней Грицюк. Обидва фільми – українською та англійською мовами із субтитрами чеською та англійською. Після кінопоказу відбулися дискусії з авторами фільмів.

SIRIUS фестиваль прагне об'єднати мешканців та мешканок чеської метрополії, незважаючи на те, звідки вони родом. Світ праці змінюється швидко, ми працюємо більш ніж третину свого життя, кожна п'ята працевлаштована людина у Празі – це іноземець. Тому організатори звернули увагу на цю важливу тему таким розважальним та практичним способом. Проект профінансовано з програми Європейського Союзу Horizon 2020.

Zveme Vás na Mezinárodní konferenci
VZDĚLÁVÁNÍ A POSILOVÁNÍ KAPACIT PRO PRÁCI S MIGRANTY
13. května 2019, Kaiserštejnský palác,
Malostranské náměstí 23, Praha 1, 12.30 hod.

Кошти для військових поховань в Україні

Чеський уряд не робитиме внеску на утримання чеських військових поховань в Росії. Як заявив Якуб Файнор з відділу преси Міністерства оборони, відповідне рішення ухвалене тому, що Росія вже довгий час нехтує збереженням могил чехословацьких легіонерів. Загальну суму грошей, яку потратять на чеські військові поховання за кордоном, збільшили з чотирьох до п'яти мільйонів крон, але її розділять між іншими країнами, які утримують військові поховання і пам'ятники чеським ветеранам війни.

«Згідно з рішенням комісії, російська сторона повинна була отримати пожертву в розмірі 1,5 млн крон, але через негативне ставлення до відновлення чеських військових могил в Росії, Міністерство оборони запропонувало розділити цю суму між іншими заявниками», – сказав Файнор. Дані кошти розподілять між Україною і Словаччиною. Київ загалом отримує 3 млн,

Братислава – 1,9 млн. Ще 100 тисяч спрямують до Франції. Російська сторона раніше скасувала свою участь у засіданні з чехами, яке мало стосуватися могил військових, і пояснила це встановленням роз'яснювальних табличок біля пам'ятника радянському маршалу Коневу у Празі. Також відомо про низку випадків вандалізму щодо могил радянських солдатів у Чехії. На території України є декілька військових меморіалів, де поховані чехословацькі легіонери та чехи, які були воїнами австрійської армії часів Першої Світової війни, воїни армії Людвіка Свободи часів Другої Світової та інші солдати, пам'ять про яких вшановується. Найвідоміші з них знаходяться на Лук'янівському цвинтарі в Києві, у Зборові на Тернопільщині, Соколові на Харківщині, Світанку на Чернігівщині, в Ужгороді на Закарпатті та інших місцях.

Меморіал чехословацьким воїнам на Лук'янівському цвинтарі в Києві.

єп

Кілька акцій до Дня Матері

Щороку українська громада вшановує день Матері. Діти та дорослі співають, розповідають вірші, розігрують сценки – адже мати в українській традиції вшановувалася завжди і вважалася берегинею сімейного затишку. Традиційне свято Матері «Рідна мати моя» провело 12 травня цього року у залі Монастиря «На Слованах-Емаузі» у Празі товариство «Джерело». Школа «Ерудит» також запросила взяти участь у спільній з організацією «Пласт» творчій акції – фото «Матір

з дитиною». Пам'ятні моменти захопили у фотокадрі учні старшої школи під керівництвом свого наставника і вчителя Романа Михальчука. Також на свіжому повітрі провели воркшоп «Вареники». Акція відбулася 11 травня о 12-тій годині у скаутській організації за адресою Піттнерова 1. Свій «День Матері» провело й товариство та дитяча студія «Крок». 18 травня о 13-тій годині у Будинку національних меншин по вулиці Воцелова в Празі відбувся урочистий, натхнений, ніж-

ний та щирий концерт вихованців, номери від найменших і найстаранніших артистів, дивовижно щирі виступи від українських дітей та вчителів. На свято завітали троїсті музики Національного ансамблю пісні та танцю «Гуцулія»!

Вл. інф.

Українська вишиванка нагадує чехам про традиції

День вишиванки українці Праги провели 19 травня цього року. О 13:30 розпочався «Мегамарш» у вишиванках, який організували всі українські організації міста у співпраці зі Світовим днем вишиванки. Місце збору – вулиця Карлова 14, греко-католицька церква Святого Климента. «З метою організувати якомога більше українців та усіх, хто поважає українську вишиванку, ми організуємо свято і у вихідні та для більш масштабної презентації українців», – зазначається у повідомленні. День української вишиванки провели в північночеському місті Хомутов. 30 травня у просторах стильного ресторану «Пивниця долі» («Sklepení osudu») о 17 годині місцеві українці зібралися всі у своїх національних сорочках, пла-

тячках, віночках, принесли рушники та інші атрибути. Так вони місцевим чехам розповідають про відносно нову українську традицію: ходити у вишиванці як на роботу, так і у вихідні. Таким чином українці оберігають традиційний народний візерунок у повсякденного сучасного стилю одягу, мода на який прийшла з інших країн. Українці таким чином нагадують і чехам з мораванами, які мають також чудові вишиванки, не цуратися їх та бодай раз на рік одягати для повсякденного вжитку. Хомутівське українське товариство «Дзвони надії» також дотримується цієї традиції і запросило всіх на День вишиванки. Провели тут лекцію про вишиванку, виставку ручних робіт, виступив

колектив «Водограй». Акцію підтримав Комітет національних меншин міської ради міста Хомутов, повідомляє заступниця голови товариства «Дзвони надії» Ірина Малин.

пор

День вишиванки у Празі

Полтавський просвітянин

Віктор Андрієвський — видатний діяч «Просвіти» і літописець доби Української Народної Республіки

ТЕКСТ: Тарас ПУСТОВІТ

Під час відзначення подій 100-річчя Української революції 1917–1921 років зазвичай згадуємо найвидатніших державних та громадсько-політичних діячів. Серед них є й Віктор Никанорович Андрієвський (1885–1967).

Він народився у Полтаві 11 листопада 1885 року у родині місцевих інтелігентів Никанора Семеновича та Марії Михайлівни. Відомо, що батько родини Никанор Семенович на зламі XIX–XX століть мав шматок землі, яку у 1908 році виставив на продаж у Кобеляцькому повіті біля с. Пустош-Семенівка Маячківської волості. А у Полтаві родина на початку XX століття мешкала у власному будинку на вулиці Кузнецькій (нині Пушкіна, 63).

З підпільників у політики

Середню освіту хлопець здобував у Першій полтавській чоловічій гімназії. Вирізнявся літературними здібностями, мав потяг до театрального мистецтва та громадської роботи. Восени 1900 року кілька учнів шостого класу Полтавської гімназії, поміж яких і Віктор Андрієвський, заснували Полтавську гімназійну громаду, головною метою якої було поширення національної свідомості серед гімназистів, а за змогою — узагалі серед шкільної молоді Полтави. Головним знаряддям для пропаганди національних ідей служила бібліотечка з українських книжок. Гімназійна організація була «найтаємнішою», бо коли б про неї довідалося гімназійне начальство, на старшокласників чекало негайне виключення з навчального закладу. Але, попри небезпеку, книжкова справа рухалася, і полтавські гімназисти на зламі XIX–XX століть тісно співпрацювали з учнями реального училища та духовної семінарії, зокрема і з Симоном Петлюрою.

У 1903 році Андрієвський був зарахований до природничого відділення університету Святого Володимира у Києві

(1903–1907). Тут студент-хімік Андрієвський, відчувши потяг до громадсько-політичної роботи, визначив для себе і життєві пріоритети працювати в інтересах української громади. Віктор повертається до Полтави, де з 1909 року працює викладачем хімії та товарознавства у семикласному комерційному училищі Байєра. Сформований ідейно, гарячий за вдачею, дещо нехтуючи кар'єрою (відомий український антрополог Федір Вовк пропонував йому посаду в Петербурзькому університеті з подальшою перспективою), він пристає до представників старої полтавської громади (з 1912 року), швидко адаптується і набуває авторитету серед представників національно-свідомої інтелігенції Полтави — його обирають гласним Полтавської міської думи на 1913–1916 роки. Ім'я Андрієвського неодноразово згадується на шпальтах місцевих газет. Він стає радником міського голови. Він — блискучий, безкомпромісний оратор та один із фундаторів українського клубу — одного з осередків національного життя Полтави.

До червня 1917 року Андрієвський зараховує себе до табору радикал-демократів (найбільш інтелігентної тоді течії), хоча, за визнанням, його гнітить у цій партії «помітний соціалістичний душок». Тож 29 червня 1917 року, разом із братами Шеметами, В'ячеславом Липинським та Миколою Міхновським, він стає одним із співзасновників Української демократичної хліборобської партії. В липні 1917 року Віктора Андрієвського вдруге обирають гласним Полтавської міської думи за списком від полтавських демократичних організацій. Про його активність свідчать численні доповіді, одна з яких — «Про перейменування вулиць у місті Полтава», виголошена ним у міській думі 12 червня 1918 року.

Українізатор освіти

Андрієвський також був серед засновників товариства «Просвіта» на Полтавщині. Найвагоміші досягнення Віктора Никаноровича у період української революції насамперед пов'язані з освітньою справою — йому судилося обіймати посаду губернського комісара у справах освіти. Було досить непросто у період потрясіння створювати (реорганізовувати) навчальні заклади, українізовувати їх, водночас руйнувати стійкі стереотипи серед частини учительства. Тож особливо помітне протистояння у стані освітян проявилось під час проведення першого губернського учительського з'їзду в Полтаві 25–28 травня 1917 року. Саме на цьому зібранні, попри провокації та протистояння (як зазначав журналіст із Великої Британії Ярослав Смольський, до делегатів приєдналися сторонні люди, які намагалися надати з'їзду антиурядовий зміст, висміюючи Центральну Раду та її самостійність), до правління губернського учительського союзу було обрано таємним голосуванням Віктора Андрієвського (40 голосів), ухвалено й перші стратегічні рішення щодо подальшої роботи місцевого учительства. Найголовніші з них: українізація шкіл усіх рівнів та Учительського інституту; забезпечення шкіл відповідними підручниками та створення українських бібліотек; відкриття перших українських гімназій та політехнічного інституту в Полтаві; введення до навчальних програм дисциплін з українознавства... Цікавою є одна з перших підписаних В. Андрієвським відозва «До вчителів Полтавщини» (напередодні нового шкільного року), яка дає можливість глибше зрозуміти головні завдання того бурхливого часу. Ось невеличкий витяг: «Товариші-вчителі українці й не українці, — всі на Україні суціль Вашої праці, успіху й поради чекають українські діти

й батьки: цілий український народ! Вам припало отсе зараз заложити підвалини для нової української школи, що надалі забує цвітом... Разом понесімо світоч науки української й загальнолюдської до нашого народу... Цілий світ зараз поглядає й на народ наш, чи ладен він стати до вільного національного життя. Невже у сю хвилю такої ваги історичної забудемо «хто ми: чий сини яких батьків?» Сміливо ж ставаймо до роботи! Допомогаймо один одному, піддержімо боязких та легкодухих, покажемо батькам, що віднині дітям їхнім забезпечені... тепло від науки в рідній школі! Не забудьмо зараз обов'язків наших до Батьківщини нашої України. Бо хто матір забуває, Того Бог карає».

«Віровідступник» в очах промосковських

Цілком виправданим, на нашу думку, було вирішення Андрієвським передовсім організаційних (кадрових) питань у Полтаві. Так, восени 1917 року, за рекомендацією В. Андрієвського, на посаду директора першої полтавської гімназії було призначено свідомого українця, мовознавця Івана Прийму. Він, попри відчутний опір з боку промосковських сил, які намагалися відібрати навіть приміщення гімназії, протягом лише одного року підніс навчальний заклад так високо, що його заслуги мусили визнати навіть опоненти. А сам Віктор Андрієвський, разом із Григорієм Маркевичем, Іваном Ліщиною-Мартиненком, Костянтином Товкачем ще 10 липня 1917 року увійшли до складу Опікунської Ради гімназії Морозовської, що врешті дозволило гімназії стати першою українською гімназією у Полтаві.

До здобутків Андрієвського можна також зарахувати реалізацію задумів щодо створення Українського університету, історично-філологічного факультету в Полтаві, першого сільського

університету в Мачухах, цілої мережі міських і сільських українських гімназій (1917–1918). Тож протягом короткого українського ренесансу 1917–1919 років, поряд із численними прорахунками уряду «романтиків», здобутки саме у просвітньо-освітній справі стали найвагомішими. Хоча непорозуміння навіть у таборі однодумців, а часто й опір, спостерігалися повсюди і досить відчутно. Приміром, започатковуючи в губернії курси українознавства, Віктор Андрієвський за часів Гетьманщини неодноразово звертався по підтримку до Києва, до свого земляка, генерального секретаря у справах освіти Івана Стешенка, згодом — до міністра народної освіти Української Держави Миколи Василенка. Відмову сприймав дуже боляче, як особисту невдачу. Не знайшла певної підтримки навіть серед однодумців й інша спроба губернського комісара щодо стипендій. Андрієвський спроектував замість московських нові українські назви: імені Святого Володимира, імені гетьманів Мазепи та Орлика, імені митрополитів Петра Могили та Андрія Шептицького. Після цих кроків на сторінках місцевих часописів Андрієвського було шельмовано і названо «віровідступником». Особливо ж гостра полеміка виникла у нього (через ім'я греко-католицького митрополита Андрія Шептицького) з Полтавським єпископом Феофаном (Бистровим), який відкрито стояв на промосковському ґрунті.

В еміграції

Не все із запланованого йому вдалося реалізувати. Вже у січні 1919 року до Полтави вступили більшовики, і Андрієвському, як і багатьом іншим українцям, довелося назавжди покинути рідне місто. Він намагався фіксувати на папері все, що пережив та вважав за потрібне залишити нащадкам. У його публіци-

тичній спадщині період Української Народної Республіки та Української Держави відображений якнайповніше.

Про емігрантські роки та поневіряння Віктора Никаноровича Андрієвського відомо лише, що 1919 року він перебував в Галичині, де керував продепартаментом Державного секретаріату Західно-Української Народної Республіки. Згодом працював у культурно-просвітницьких організаціях у таборах для інтернованих вояків армії УНР у містах Ліберець та Яблонець-над-Нисою (Чехословаччина), обіймав посади директора гімназії та референта з культури української громади в Каліші. З-під пера письменника і публіциста з'являється чимало статей й окремих видань. Поміж них: «Значіння Полтавського бою для української державности» (1927), «З минулого», 2 т. (1921–1923 рр.), «До характеристики українських правових партій» (1921), «Три громади» (1938), «М. Лисенко» (1942), «М. Міхновський» (1950) та ін. Післявоєнні роки життя професор філології, доктор Віктор Андрієвський прожив у Німеччині, де і знайшов свій останній притулок у затишному місті Дорнштадт 15 вересня 1967 року. У листопаді 2015 року в Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці імені І. П. Котляревського вперше відбулося публічне вшанування 130-річчя від дня народження відомого краянину. Враховуючи пропозицію «Просвіти», у рамках декомунізаційних процесів, Полтавська облдержадміністрація перейменувала в обласному центрі вулицю Петровського на вулицю Віктора Андрієвського.

Автор є головою Полтавського міського об'єднання товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, заступником директора Державного архіву Полтавської області, заслуженим працівником культури України

Іван Бачинський – юрист, священик та актор

Вулиця Лучкая в Ужгороді у міжвоєнний період була елітним куточком Ужгорода. Тут проживали лікарі, вчителі, чиновники...

ТЕКСТ: Тетяна ЛІТЕРАТИ

Вулиця Лучкая в Ужгороді є особливою, і такою її роблять старовинні, десь гірше, десь краще збережені будинки, котрі колись належали поважним містянам. Оскільки здавна територія цієї вулиці була садом і городом греко-католицької єпархії (його називали також фільварком або угорською – мойор («major»)), забудовувати її почали відносно недавно, близько 100 років тому, коли єпархія вирішила розпродати суміжні ділянки. Продавали їх поступово, і лише людям з хорошою репутацією. Так і сталося, що вулиця Лучкая (так вона і називалася в чехословацькі часи) у міжвоєнний період була таким собі елітним куточком міста, де проживали лікарі, вчителі, чиновники.

Одним із тих, хто придбав там ділянку і побудував будинок, був окружний лікар Великоберезнянщини Імре Гелкі (dr. Helki Imre). На жаль, невідомо, як довго проживав він у тому будинку, знаємо лише, що у 1942 році він мешкав у селі Люта, а будинок на тоді вже вулиці Мойор здавав в оренду банкіру Нандору Матерну-молодшому. Про Нандора Матерна відомо лише те, що він був родом із Кошице, а до Ужгорода приїхав у 1939 році разом з дружиною Герміною Фрідрік. Поважний банкір покинув це помешкання, і тоді Імре Гелкі здав його сім'ї юриста др. Івана Бачинського. Бачинські проживали там в роки Другої світової війни, і залишилися в будинку після неї, коли край став частиною Радянського Союзу, а вулицю назвали на честь радянського командира Миколи Щорса. При цьому що сталося з власником будівлі, лікарем Імре Гелкі – невідомо. Про Івана Бачинського розповідає

його донька Катерина. У будинку на Лучкая вона проживала разом із батьками до 1970 року, там народилася і провела безмарні роки дитинства і юності. Батько у спогадах Катерини Іванівни теж залишив дуже світлий слід. «Він був надзвичайно освіченою, розумною та інтелігентною людиною, – згадує нині вона. – Серйозний, але в той же час із чудовим почуттям гумору, батько любив розповідати цікавинки, знав багато анекдотів. Він був ідеалом для усієї великої родини Бачинських, до нього часто приходили за порадами, ділилися з ним своїми проблемами. А він намагався кожному допомогти. В сім'ї його називали Йонко-бачі».

Пара чобіт на трьох

Іван Бачинський походив із великого і відомого роду Бачинських. Його батько Даниїл Бачинський був греко-католицьким священиком, мама Маргарета Гомичко теж належала до відомого священицького роду. У цього подружжя було 10 дітей, а четвертим серед них – Іван, котрий народився 1 липня 1909 року у селі Сільце на Іршавщині, де тоді служив о. Даниїл. Сім'я священика у ті часи жила доволі бідно, на трьох старших синів Бачинських в будинку була всього одна пара чобіт, тож взимку малі Михайло, Іван та Даниїл ходили до школи по черзі. При цьому усі примудрялися вчитися на відмінно. По завершенні початкової школи в Сільці брати Бачинські вступали до гімназій. Іван у 1918 році вступив одночасно і до Берегівської реальної гімназії, і до Ужгородської духовної семінарії. Пізніше він перевівся до Ужгородської гімназії, проживаючи разом із двома братами у студентському гуртожитку «Алумней». Закінчив Іван навчання в обох навчальних за-

кладах – гімназії та семінарії – у 1926-му, і того же року поїхав до Праги. Там він із легкістю вступив на юридичний факультет відомого Карлового університету, був активним студентом, очолював хор греко-католицьких студентів. Співати він взагалі любив, мав прекрасний бас. Навчання йому теж давалося легко, потім він згадував, що часто допомагав товаришам студентам-медикам з вивченням латини. От тільки деякі роки Іван був змушений навчатися екстерном, оскільки у батьків не вистачало грошей. Батькам Івана було справді непросто, але вони якимось чином спромоглися дати прекрасну освіту усім дев'ятьом дітям (одна дитина Бачинських не дожила до дорослого віку).

Кохання та армія

Навчання в університеті Іван закінчив у 1931-му році, тоді же отримав направлення на роботу в Мукачеві. Цілий рік він працював конципістом, тобто практикантом у фінансовій дирекції міста Мукачева, аж поки у 1932-му не отримав звання доктора юридичних наук. За цей рік у його житті сталася ще одна важлива подія, бо в Мукачеві він познайомився з молодістю вчителькою Марією Попович, у яку без тями закохався. Марія була донькою поштового працівника з Мукачева. Закінчила вчительську семінарію, була гарною, розумною, любила дітей і чудово грала на піаніно. Одружитися з такою ідеальною дівчиною молодий юрист Іван Бачинський готовий був хоч завтра, однак у 1932 році, разом із поважним званням доктора, він отримав і повістку до армії. Протягом двох років Іван служив у війську в місті Кошице. А коли повернувся, одразу же одружився з коханою.

Пара оселилася у батьків Марії в Мукачеві. Вже у 1935-му у них народилася перша донечка Марія, а ще через рік – донька Магдалина. Весь цей час Іван щодня діставався на роботу до Ужгорода, бо ще у 1934-му був призначений у Крайовий суд. У ті часи між Ужгородом та Мукачевом вже курсували перші автобуси, які називали «літучками», але їздили вони рідко, та й були дуже незручними – фактично критими вантажівками з дерев'яними лавицями. Тож Іван кожного дня мусив щось вигадувати, аби дістатися на роботу, а потім і додому. Добирався він на будь-якому транспорті, часто його хтось підвозив. Що й казати, було це дуже незручно.

Тому, коли у 1937-му році др. Івана Бачинського взяли на роботу до об'єднаної юридичної консультації місцевих державних установ, сім'я вирішила переїхати до Ужгорода. Перша їхня квартира розташовувалася у сучасному провулку Підгірному. Тоді ця вулиця ще не мала окремої назви, тож навіть у договорі про оренду Бачинські зазначали, що орендують «квартиру із трьох кімнат, кухні, купальні, предсіней та комори на другому поверсі будинку Марії Булецової у кінці Лучкайової вулиці».

В Ужгороді сім'ї Бачинських жити подобалося. Іван багато працював, а у вільний час брав активну участь у спортивному житті міста, був палким прихильником СК «Русь». Марія працювала вчителькою у початковій школі (нині у цій будівлі на площі Петефі – Дитяча школа мистецтв), а у 1938 році народила третю дитину – сина Івана.

Розмовляв з євреями івритом

У 1938-мому прийшов черговий перелом. Восени Івана Бачинського мобілізували до чехословацького війська, але до участі у бойових діях справа не дійшла – Чехословаччина без спротиву віддала частину краю Угорщині. Тож Іван Бачинський повернувся додому, отримав угорське громадянство, і у 1939-му заступив на посаду референта Ужанської адміністративної експозитури. Якщо перевести це на сучасні поняття, то в угорські часи він, очевидно, був юрисконсультом адміністрації району Ужанщини, тобто колишньої Ужгородської жупи. Робоче місце Івана Бачинського, скоріше за все, знаходилося в будівлі Жупанату (нині – Художній музей ім. Й.Бокшая). Посада ця була за місцевими мірками високою і поважною, доктора Бачинського добре знали в місті і краї, на вулицях з ним усі віталися, могли і піти для короткої юридичної консультації. На таке пан доктор ніколи не ображався, однаково люб'язно говорив і з багатими, і з бідними. Діти згадують

нині, що на площі Корятовича, якраз на куті з їхньою вулицею Лучкая, багато років продавав з переносного візка газовану воду старенький єврей. Коли їхній батько проходив повз цього торговця, то завжди дуже тепло з ним вітався, перекидався кількома словами. Цікаво, що знав др. Іван Бачинський багато мов, навіть іврит, який вивчив у Празі.

У 1942 році сім'я Бачинських переїхала до будинку лікаря Імре Гелкі. Тоді він розташовувався на вулиці Мойор під номером 11. 4-кімнатна квартира була дуже гарною, світлою і теплою. З просторої вітальні можна було вийти на красивий заокруглений балкон, обвитий виноградом. Цікаво, що будинок цей мав три окремих помешкання. Окрім основної квартири, у цоколі була маленька однокімнатна квартира з кухнею, яка, можливо, призначалася для прислуги. Окремою квартирою з однієї кімнати та кухні є і задня частина будинку (нині це особливо добре видно, оскільки цю частину фасаду інші власники відремонтували і частково перебудували).

У 1942-му Бачинські сплачували за свою частину будинку 100 пенге на місяць, що було доволі великою сумою. Додатково за умовами договору орендарі мали платити за спожиту воду. До слова, того же року в сім'ї народилася четверта дитина – наша нинішня співрозмовниця Катерина.

У 1944 році Івана Бачинського знову призвали на військову службу, тепер уже до угорської армії. У боях він участі не брав, його відпустили додому незадовго до того, як через Ужгород пройшов фронт Другої світової війни. Перед цим друзі кликали його переїхати до Кошице, навіть роботу йому там знайшли, та Іван не хотів покидати батьків, котрі на той час уже проживали в Ужгороді.

Після проходження лінії фронту, у листопаді 1944-му, він став працівником Ужгородського міського народного комітету, через місяць очолив комунальний відділ Народної Ради Закарпатської України, а у березні 1945 року тодішній керівник народного комітету Ужгорода Сергій Стасев запросив його стати своїм заступником.

Репресії за віру й походження

Ще того же року посаду Івана Бачинського скоротили, але без роботи він не лишився, бо його одразу запросили до Закарпатського народного хору. Вчорашній чиновник співав і гастролував із хором до кінця 1946 року, а тоді змушений був звільнитися через хворобу дружини. Марія вже не могла працювати, змушена була покинути школу № 2, в якій навчала дітей з 1937-го по 1946 роки. На той час

Будинок Гелкі на вулиці Лучкая, де згодом проживав Іван Бачинський. Малюнок Лариси Селіхової

О. Даниїл Бачинський зі своїми чотирма синами. Іван – тоді вже богослов семінарії – стоїть у центрі.

Іван Бачинський у Празі

Марія Бачинська (Попович)

у сім'ї Бачинських було вже п'ятеро дітей, найменший Юрко народився у них у 1945-му. Аби забезпечити сім'ю, Іван Бачинський, незважаючи на кваліфікацію та професію, змушений був тоді піти працювати старшим майстром на маргариновий завод. У той період почалися репресії сім'ї Бачинських. Священик, парох Цегольнянської церкви в Ужгороді о. Даниїл Бачинський-молодший був молодшим братом Івана. Коли отця Даниїла відправили до в'язниці, Іван допомагав йому та його сім'ї, як міг. У той же час єпископ Олександр Хіра, котрий таємно приїздив із місця заслання до Ужгорода, висвятив на священика і Івана Бачинського. Це був свідомий, хоч і дуже небезпечний крок. Іван знав, що за його будинком теж стежать, не раз його викликали на допити у справі молодшого брата. Як юрист, він намагався допомогти не лише братові, а і іншим священикам. До його будинку на вулиці Щорса часто приходили якісь чоловіки, з якими Іван починався у дальній кімнаті, довго щось обговорюючи. На жаль, дітям своїм Іван не розповідав нічого про ці справи, мабуть, як і всі тоді, думав, що таким чином забезпечить їх від зайвих проблем. Тому нині нащадки й не знають, що насправді відбувалося тоді в їхній родині, і як батьки переживали допити і арешти рідних і друзів. Останньою краплею у грудні 1950-го став арешт старенького о. Даниїла Бачинського – батька Івана. Його звинуватили у тому, що під час війни віддав на потреби угорської армії дзвони з Дубрівської церкви, у якій служив, та справжньою причиною була його категорична відмова перейти у православ'я. На початку 1951-го вже дуже хворого священика засудили

на 25 років позбавлення волі, але до місця ув'язнення відправити так і не встигли, бо у липні 1951-го Даниїл Бачинський-старший помер в ужгородській тюрмі. Його тіло хотіли таємно закопати на старому кладовищі на вулиці Капушанській, але добрі люди розповіли родині священика, де і коли його будуть ховати.

Для Івана це було справжнім горем, але його сім'я не відмовилася від греко-католицької віри. Мабуть, непросто йому було також усвідомлювати, що він, фаховий і відомий юрист, не міг застосувати своїх знань і визволити так несправедливо засуджених батька і молодшого брата. Тому він просто продовжив їхню справу, як священик: таємно відправляв служби вдома та в інших місцях, де це було потрібно.

Співав у театрі

1950-ті були для Бачинських, як і для багатьох ужгородців, дуже важкими. На щастя, завдяки друзям, котрі знали його, як інтелігентну та освічену людину, Іван Бачинський зумів знайти хорошу роботу в універмазі. Там він працював юрисконсультом до 1956-го, після цього був юрисконсультом на базі «Госпторгу» та «Харчоторгу», а у 1969 році вийшов на пенсію. Цікаво, що у 60-х роках, працюючи юристом, Іван Бачинський закінчив вечірню музичну школу, і почав виступати в театрі братів Шерегіїв. Із задоволенням він виходив на сцену в опері «Запорожець за Дунаєм», натхненно виконував роль Карася і крутив наклеєні козацькі вуса! У ті часи газети писали, що «Іван Бачинський – без сумніву, талант, прекрасно володіє голосом». Йшли роки, життя тривало, у будинку Бачинських на вулиці Щорса завжди було людно. Двоє доньок Івана та Марії стали музикантами, син Іван та донька Катерина – лікарями, а Юрко – економістом. Усі вони, крім старшого сина Івана, почали подружнє життя саме в будинку батьків, там бігали і маленькі онуки (всього у Івана Бачинського за життя було 13 онуків і 5 правнуків). Навіть коли діти почали роз'їжджатися з батьківської хати, все одно на усі свята збиралися разом, тож нині усі рідні з великою теплотою і гордістю згадують свого батька та дідуся.

Коли Іван у 1982 році помер, а через кілька років не стало його дружини, дім поступово почав порожніти. Зрештою, там залишилася лише одна онучка Івана Бачинського, котра не мала можливості утримувати дім, який поволі починав руйнуватися. Тож вона змушена була продати красивий будинок на вулиці Лучкая, але пам'ять про його історію та відомих предків продовжує жити у цій сім'ї та її нащадків.

Бачинські на ужгородській вулиці Щорса (у радянські часи)

Бачинські на сходах свого будинку

Іван Бачинський в образі Карася

Був готовий віддати життя за свободу країни

Павло Гречишкін – син священника, який став бійцем Армії УНР

ТЕКСТ: Павло ВОРОНЦОВ.

Серед історичних постатей Луганщини, що брали активну участь у визвольному русі за єдину та незалежну Україну, є одна, яка особливо привертає до себе увагу. Це Павло Гречишкін, уродженець хутора Гречишкіне Старобільського повіту (нині Новоайдарський район). Як син священника став борцем за свободу країни? Історія багато не розповідає про це, однак головні свідчення все ж вдалося зібрати. Павло Гречишкін мав стати священником, перейнявши у спадок професію свого батька. Принаймні голова родини готував його до такої місії, віддавши до Куп'янської духовної школи. Коли у 1913-тому році Павло її закінчив за першим розрядом, батько Петро Ієрофійович наполіг на Харківській духовній семінарії, і син йому не перечив, хоча мав свої плани і погляди на життя. На четвертому курсі він таки покинув семінарію, вступивши до Олександрівського лісового інституту. Але й тут провчився недовго. Був буремний 1917 рік, і події, що відбувалися в країні, не давали спокою таким людям, як Павло. Йому тієї пори було всього 17, але він знав, чого хоче і за що ладен покласти своє життя. Через обставини юнак був змушений повернутися до духовної семінарії на 5-й курс, але переслідування більшовиків за активну громадську діяльність не дали можливості закінчити заклад, і це остаточно вирішило долю Павла – у 1918-му він став бійцем Армії УНР. Брав активну участь у боях у період із 1918-го по 1920-й, а потім разом з армією у листопаді 1920 року відступив до Польщі, де був інтернований поляками в табір міста Каліша. Тут він збирав пожертви для хворих вояків Армії УНР. Хоч як любив Павло Україну, але жити на рідній землі було небезпечно, він емігрував у Чехословаччину. Тут, у Подєбрадах, у 1922-1923 роках вчився в Українській господарській

Під час відкриття меморіальної таблички.

академії, вступив до Аграрної партії. Спогад «17 квітня року 1919» про драматичний перехід запорожців на румунський берег Дністра написав 15 лютого 1923 в Подєбрадах. Пізніше переїхав до Франції, і тут повернувся до батькової настанови: став організатором та настоятелем перших українських парафій. У 1929-му вступив на теологічний факультет Оломоуцького університету, через рік брав участь у 2-му Українському всецерковному з'їзді православних парафій у Франції, а в 1931-му перейшов у католицтво і став священником католицької парафії в Австрії. У 1933 році і згодом у 1950 році брав участь у з'їздах російських католиків у Римі. Завдяки публікаціям у бюлетені «Наш приход» мав значний вплив на російський апостолат. Серцем Павло Гречишкін завжди був з Україною. Зокрема, він пожертвував кошти на видання книжки Симона

Наріжного «Українська еміграція», яка вийшла у 1942 році у Празі. 1945 року в зв'язку з наближенням червоних залишив Відень і 1946-го переїхав у Париж, де очолив парафію Святої Трійці. На жаль, у Луганському обласному державному архіві немає свідчень про те, яким був кінець життєвого шляху бійця Армії УНР Павла Гречишкіна. Він помер у 65-річному віці, не залишивши після себе нащадків. Але в Новоайдарському районі пам'ятають свого земляка, який боровся за вільну і єдину Українську державу. У рамках реалізації Всеукраїнського науково-просвітницького, історико-краєзнавчого проекту «Місця пам'яті Української революції 1917-1921 років» у жовтні 2018-го в селі Гречишкіному вояку Армії Української Народної Республіки Павлу Гречишкіну відкрили меморіальну дошку. Захід було приурочено до Дня захисника України та Дня Українського козацтва.

Соціальна база поразки України

Чому складний, але реформатор Петро Порошенко програв? І в чому полягає мрія про чергового «Леоніда Даниловича»?

ТЕКСТ: Тарас ВОЗНЯК

Результати президентських виборів 2019 року – не випадковість. Вони закономірні. І не тому, що Петро Порошенко ворогує з Росією Путіна та олігархом Ігорем Коломойським. Кажете, що долю виборів вирішив Instagram? Чорта з два! Вони не досягнули б такого результату, продаючи порожнючу в телевізорі чи гаджеті, якщо б проти Порошенка не виступив український народ...

Як і кожен народ, який неминуче підніме на роги всякого, хто пробує витягнути його з, хоча й смердючої, та теплої стайні. Це казус Бальцеревича. Вже чверть сторіччя поляки пожинають плоди його реформ. Однак лють, з якою вони його ненавиділи, палахкотить у щирих серцях польських простаків і досі. Так, Порошенкові не вдалося довести всі реформи до кінця, так, може деякі йому і не так вже й хотілося доводити до кінця, або й взагалі робив їх під примусом, так опір народу, саме народу, був величезний, однак, це не відмінило тієї люті, з якою народ його відкинув.

Дайош Леоніда Даниловича!

Отож – поразка Порошенка має чітку і боюся, що стійку соціальну базу. Яку, запитаєте ви? А ось таку:

Банальністю є те, що чи то з благородних міркувань, чи то з огляду на захланність, проте Порошенку таки зменшив не лише впливи, але й статки частини чільних українських олігархів. Він замахнувся на олігархічний консенсус. І сумарні статки правлячого в Україні олігархічного клубу зменшилися з 32,1 млрд. дол. до 13,6

Порошенко не забезпечив «халяви», тому й програв.

млрд. дол. Члени клубу розбіглися по Ізраїлях, Австріях, Франціях. Такого не вибачають. Тому олігархи надали технічні і фінансові ресурси для повалення Порошенка і відновлення олігархічного консенсусу. Олігархи помстилися. Їхня мета – реставрація олігархічного консенсусу, сконструйованого при Кучмі – Леоніда Даниловича давай! Проти Порошенка грають і місцеві еліти центрального та обласних рівнів. Реформа децентралізації відрізала їх від розподілу грошових потоків і передала їх на місця. Це варте жорстокої помсти. І мстя відбулася – бачимо, як сиплеться вертикаль, персоніфікована головами обласних адміністрацій – змагаються, хто швидше здасть Порошенка. Отож, децентралізація з електоральної чи цинічної точки зору була

передчасною. На місцях її не оцінили. А у владній вертикалі вона викликала лише лютю – а це сотні тисяч ворогів «реформ Порошенка»... Тому еліти середнього рівня і помстилися Порошенку так жорстко – вольницю Леоніда Даниловича давай! І взагалі, чиновний стан вкрай роздратовував навіть половинчасті чи удавані реформи, пов'язані з боротьбою з корупцією. Так, реформа впроваджувалася недолуго, так з нехиттю і під батогом Заходу. Однак проводилася, і якісь ритуальні жертви мали бути зроблені, що призвело до крайньої нервовості при звичаєного до спокою чиновництва. Чиновному класу хочеться повернення до вольниці часів Кучми. А це сотні тисяч ворогів «реформ Порошенка»...От вони й відімали Петру

Олексійовичу – Леоніда Даниловича давай!

Суддівська чи медична кліка

Проти Порошенка повстало чи не все суддівське співтовариство – всі причетні до узаконеного насильства – судді, адвокати, прокурори, слідчі, судові виконавці і т.д. Воно вже знайшло своє респектабельне місце в конструкції олігархічної держави – місце більш ніж тепле. В судовій справі устаканився консенсус. А тут якісь реформи. Так, суддівське співтовариство зробило все, щоб нічого не змінилося. Однак... Бо ж має бути верховенство суддів, а не закону – з усіма бонусами, що з того випливають. А тут Петро Олексійович – вольно чи невольно – пішов на поводу вимог міжнародного співтовариства – все про судові реформи торочить. Та не потрібен такий Петро Олексійович і його реформи. Все і так чудесно. От вони і помстилися. А це сотні тисяч ворогів «реформ Порошенка»...

Проти Порошенка повстало чи не все медичне співтовариство. Воно вже знайшло своє респектабельне місце в конструкції постсовкової системи охорони здоров'я – місце більш ніж тепле. Бо ж хто не дасть, коли припече. Устаканився консенсус – хай буде все так, як було – при Брежнєві і Кучмі. А тут якісь медичні реформи. Геть Супрун і її реформи! Так, медичне співтовариство зробило все, щоб нічого не змінилося. Однак... Та не потрібен такий Петро Олексійович і його реформи. Все і так чудесно. От вони і помстилися. А це сотні тисяч ворогів «реформ Порошенка»...

Чи маю продовжувати – про освітнє співтовариство з корупцією у вищих навчальних закладах, коли заліки з етики здаються за маленьке «вспомоществованіє», чи Академію наук з розпродажем наукових звань. Список можна продовжувати... Але всі вже прилаштувалися, а тут якісь реформи...

Бляхери, заробітчани, контрабандисти... Сотні ворогів

Проти Порошенка, як «того, хто розв'язав війну» – всі, хто не хоче воювати, хто косить від армії – дезертирів із зеленим прапором в руках, їхні татусі-мамусі-бабусі, багато з тих, хто реально постраждав від війни, «яку розв'язав Порошенко». От вони і помстилися головному «палюю війни» – бо так кажуть у телевізорі. А це сотні і сотні тисяч ворогів «паля Порошенка»... Проти Порошенка і так звані євробляхери – бо забрав їхню мрію мати автомобіль. Так, це мрія маленької людини. А він її розтоптав – змушує платити за спільні для всіх дороги, садочки, школи... А ми ж не хочемо. Хочемо все

мати, і ні за що не платити, щоб «все було, як у Польщі чи Угорщині»... А це сотні і сотні тисяч ворогів «реформ Порошенка»...

А ще заробітчани... Значна частина з них не знає, проти чого вона голосувала. За образу. Так, Україна так і не стала для них матір'ю – викинула за кордон – бо немає робочих місць. Але ж «реформи Порошенка» поволи почали оживляти мертву після війни економіку, отож і робочі місця почали з'являтися. Так, поволи. Але в пароксизмі образи ми голосуємо проти. Одним словом – ще сотні і сотні тисяч ворогів «реформ Порошенка»... Додаймо до загального хору ненавистників «реформ Порошенка» чимале співтовариство контрабандистів – це не одиниці чи десятки людей – за тридцять років, як впад советський кордон, сформувалося величезна верства людей, яка живе з порушення митного законодавства і контрабанди. І це не лише ті прикордонні регіони, які переважно живуть з контрабанди, але й ті, які всередині країни жирують на ній. Одним словом – ще сотні і сотні тисяч ворогів «реформ Порошенка»... І не забуваймо про прихильників московського православ'я – вони є і нікуди не поділися. А це ще сотні і сотні тисяч ворогів «томосу Порошенка»... І нарешті про справді велику помилку Порошенка. Силою, яка не надто помітна, проте чисельна, і могла б бути опорою Української держави, міг бути малий бізнес. Він був промотором обох Майданів. Однак, був упосліджений і не відпущений у вільне плавання ще у 2015 році. Його знову запресували. Хто, чого – пізно розбиратися... На сьогодні це була б сила. А так – пішов «попідтинню». А це мільйони виборців з персональним розчаруванням і образою. От вони і помстилися. Хоча, як на мене, – вистрілили не у Порошенка, а собі в ногу. Побудова держави, де головну роль гратиме середній клас, а не олігархи, відкладається на далеку перспективу – ми в'їжджаємо в епоху безроздільної влади олігархів.

Інші невдоволені

Ці мстять за «закон про мову Порошенка»... Угорці – за «примушення до вивчення державної мови Порошенка»... Натомість пенсіонери і раби телевізорів мстять за «високу ціну за газ Порошенка». А це вже мільйони ворогів «ціни на газ Порошенка»... Місцеві громади помстилися Порошенку за децентралізацію – бо ж куди запхати ті кошти, які раптом на них звалилися в результаті «реформ Порошенка»... Націоналісти – за те, що він «еврей Вальцман»... І навіть студенти, які, нарешті, отрима-

ли відкритий кордон і десятками, якщо не сотнями тисяч, отримали змогу вчитися за кордоном, помстилися Порошенку за безвіз...

Одним словом, результат виборів не випадковий. Він свідчить, що народ України, а також український народ, не хоче змін – він тяжко, якщо не безнадійно, хворий. Соціальна база опору змінам величезна. Не знаю, чи її хтось аналізував. Однак, виборчу кампанію треба було б починати саме з аналізу цієї соціальної бази спротиву. Тут треба вибирати – або ти змінюєш суспільство, або йдеш на поводу його «хотелок». Вибори виграє тільки той, хто йде на поводу, хто обіцяє всім те, що вони хочуть – це безвідмовно спрацьовує в примітивних суспільствах. Це не має нічого спільного з демократією як усвідомленим вибором шляху розвитку.

Вищим пілотажем стало навіть не задоволення «хотелок», а повний сюр – «а я й не збираюся вам нічого обіцяти, і так виберете» – такого в електоральній історії світу ще не було – український народ попереду планети усієї... Петро Порошенко помилився – для того, щоб виграти вибори, він не мав йти всупереч «хотелкам» вище перелічених страт нашого суспільства. Олігархічне, неефективне, нещасне українське суспільство стало в кругову оборону і відбило спробу його реформувати – давай Леоніда Даниловича!

Петро Олексійович, якщо хотів виграти вибори, мав би:

віддати олігархам державні монополії; віддати чиновництву систему державного управління; віддати суддівському співтовариству судову систему; віддати медичному співтовариству систему охорони здоров'я; віддати російському православію духовну сферу; не заважати творенню російських-угорських-румунських автономій одним словом, контрабандистам – кордони, дезертирам – мир! далі продовжуйте самі – список «хотелок» відкритий:)

В Україні був тільки один двічі обраний президент – кров від крові українського народу, кровиночка наша, творець нашої держави Леонід Данилович Кучма. Якщо який-небудь президент не стане Кучмою – його змете наш добрий народ. Що і підтверджує казус зовсім не ангела Порошенка. Мало бути «не ангелом» – треба бути Леонідом Даниловичем!

Це про минуле. А тепер про майбутнє. «Хотелки» після виборів не відмінюються. Тепер з ними матиме справу новообраний президент. Отож, виставляймо «чорну мітку»...

Поміняти генералів та скасувати затори

Україну очолить людина, яка президента поки що лише грала в кіно. Російські ЗМІ пишуть, що Володимир Зеленський стане легким сніданком для Володимира Путіна.

Президент Росії Володимир Путін не має наміру вітати новообраного главу держави Володимира Зеленського. Таке заявив представник Кремля Дмитрій Песков, і додав, що потрібно чекати на конкретні кроки нового обличчя на українській політичній арені. І хоча ніхто не ставить під сумнів легітимність голосування в самій Україні, навіть переможений Петро Порошенко, російська сторона вустами Пескова сумніви висловила: «Три мільйони громадян України, які живуть в Російській Федерації, не змогли проголосувати», – сказав він.

Українці, які живуть у Росії та в окупованих районах Луганської й Донецької областей, не могли голосувати в українських посольствах, подібно до українців, які проживають, наприклад, у Чеській Республіці. Щоб взяти участь у виборах, їм довелося б виїхати на територію, контрольовану Києвом. Але в інших частинах світу виборчі дільниці були відкриті, й інтерес до голосування був величезним. І з цих держав прийшли перші привітання – з Польщі, з Франції, від командування НАТО і від президента США Дональда Трампа.

Трампа, п'ять зірок і коміки

Західні ЗМІ вважають винятково високою перевагу, з якою виграв продюсер, актор і комік, і «приниженням» переможеного президента Петра Порошенка. Але, на думку Бі-Бі-Сі, для Зеленського тепер настануть важкі часи: «Одна справа мати сміливі ідеї, а зовсім інша – реалізувати їх». Агентство Reuters у перемозі актора бачить тенденцію, яку можна спостерігати у багатьох кутках світу. «Несподіваний успіх Зеленського настає в той час, коли виборці по всьому світу увімкнули сили, які виступають проти істеблішменту», – пише авторитетне агентство і порівнює мотиви вибору українців з вибором американців у особі Дональда Трампа або популярності італійського руху «П'яти зірок», який раніше теж очолював комік. У всіх випадках вибір «неполітика» або руху, який декларує себе «неполітичним», «народним» або «антисистемним», є ре-

зультатом драматичного розчарування населення. За даними Інституту Геллапа, лише дев'ять відсотків українців довіряють своєму уряду.

Американські журналісти оцінили здатність Зеленського постійно грати на тій самій темі: «я – не політик, я – просто людина, яка не забруднена політичним болотом, я – результат Порошкових помилок. Як вважає NBC News, переможець українських виборів ще не виграв. Абсолютно невідомо, чи підтримає його український парламент, і чи зможе він хоча б щось реалізувати зі своїх послань.

Канадський журналіст і аналітик українського походження Майкл Боцюрків на CNN зазначає, що нині Зеленський повинен «перетворити комічний персонаж на живого, реального президента з величезними повноваженнями у зовнішній політиці, організації оборони держави і в кадрових питаннях». Зокрема, переговори з парламентськими фракціями для недосвідченого і значною мірою дезорієнтованого Зеленського можуть стати непереборною перешкодою.

«Тільки зараз Україна дізнається, за що вона власне проголосувала», – пише The Wall Street Journal. Те ж саме стосується і французької Le Monde, яка вважає, що українці віддали перевагу невпевненості, а не втомі від того, що добре знають. Єдине, що з виступів Зеленського можна простежити – то це його проєвропейська орієнтація та намагання об'єднати розділене українське суспільство. Словом, це людина, яка роль президента дотепер лише репетирувала в студії і за сценарієм. Вона може здивувати неприємно і приємно, і Росія з ним може мати чимало неприємностей. Або ні. Про мало котрого провідного політика при входженні на найвищу функцію так мало відомо, як про Зеленського.

Замість промови – обіцянки

Жоден великий державницький виступ з вуст Зеленського поки що не прозвучав, але вже через кілька годин після закінчення голосування він встиг зробити сім основних обіцянок:

1. «Я поверну всіх наших полонених», – сказав Зеленський у перші хвилини після оголошення результатів екзит-полів передусім про матросів, які були

захоплені під час минулорічного інциденту на Азовському морі. Вони до цих пір утримуються в Росії. «Я зустрівся з їхніми батьками, ви знаєте, на це не можна спокійно реагувати», – висловив він свої емоції. «Я зроблю все можливе, щоб повернути їх – я не можу обіцяти, але я зроблю це. Це мій пріоритет».

2. «Захищу українську мову». Зеленський заявив, що він є гарантом української мови і захищатиме її. В останньому переписі 2001 року майже 30% населення країни назвали російську мову своєю рідною. Насправді, російська мова набагато поширеніша, особливо на півдні і сході країни. Починаючи з 2014 року, завдяки активній державній політиці, українська мова отримує все сильніші позиції. Суперечки з приводу мови та поширення страху про заборону російської мови російськими засобами масової інформації були однією з причин початку конфлікту на Донбасі навесні 2014 року.

3. «Ми продовжимо мінський процес». Зеленський має намір відновити так звані Мінські мирні договори. Це серія документів, що визначають процес припинення військових дій на сході України та повернення біженців у їхні будинки, та ряд інших заходів економічного, адміністративного та гуманітарного характеру. Їх підписали представники України, Росії та міжнародного співтовариства. Однак жодна зі сторін їх не дотримується, і говорить про них, як про «мертві». Зеленський збирається воскресити їх. Однак він не каже, як він хоче це зробити. Порошенко також марно намагався відродити Мінські угоди.

4. «Що стосується Генерального штабу, то у нас дуже серйозні люди, які мають авторитет в армії». Зеленський має намір змінити командування армією, яка фактично воює з внутрішніми бунтівниками і російськими військами, що діють на Донбасі. Але переможець виборів поки що відмовляється публічно назвати будь-кого з тих, хто повинен замінити існуючих генералів. Але нібито з ними вже домовлено про надання високих функцій.

5. «На посадах ми розмістимо нових людей», – сказав Зеленський, маючи на увазі Генерального прокурора Юрія Луценка. Відкрито сказав, що позбавить

його цієї функції. «І це стосується не лише його», – пообіцяв Зеленський кадру революцію.

6. «Ми дуже хочемо скоротити адміністрацію президента». Зеленський хоче зробити з найвищої державної установи «відкрите місце», хоче скасувати і сумнозвісні урядові автомобільні конвої, які часто ускладнюють рух в і так забитому машинами Києві. «Я хочу, щоб у Києві не було заторів. Тому я хочу знайти таке місце в Києві або навколо нього, де б не було необхідності у церемоніальних конвоях. Я хочу повністю позбутися їх.

7. «Ми проведемо масову інформаційну війну». Зеленський вважає війну в мережі і в засобах масової інформації способом припинення конфлікту на Донбасі. І збирається у віртуальний бій з повним запалом.

Досі єдиним конкретним досягненням переможця виборів є презентація його команди. Але експерти кажуть, що вона занадто різноманітна – і з'явилися у ній як активісти, так і колишні соратники поваленого президента Віктора Януковича, економічні реформатори і борці з корупцією. Хоча повалений президент висловив радість у зв'язку з обранням «нового обличчя», та Зеленський відмовився йому подякувати. «Ми обійдемося без ваших привітань», – відповів він через свою команду. Та навпаки, прийняв привітання від нинішнього глави держави Порошенка. Поки що Зеленський все ще перебуває в ейфорійному настрої, про який можна здогадатися з його перших слів, сказаних одразу після опублікування попередніх результатів виборів: «Я хочу сказати всьому пострадянському простору – подивіться на нас! Все можливо!» І тут він має рацію.

Петра Прохазкова, журналістка видання «Деннік Н»

Чеська преса про український вибір

Десь – об'єктивно, десь – стереотипно, десь – образливо, але загалом поверхнево

Президентські вибори знову привернули увагу чеської преси до України. Репортажі й коментарі про зміну лідера країни виходили і продовжують виходити чи не у кожній газеті, на радіо та телебаченні. Вони здебільшого мають адекватний, об'єктивний характер, хоч і помітно, що чеські коментатори дещо «плавають» у певних деталях, помітно, що вони стежать за ситуацією в Україні і спорадично і поверхнево. Однак і є прикрі випадки непрофесійного підходу або й відвертого українофобства. Наприклад, стаття відомого, загалом адекватного оглядача Яна Фінгерланда «Жид на чолі українських фашистів» на сайті чеського радіо викликала бурхливу дискусію, протести дипломатів і українців, послужила добрим інструментом для російської пропаганди. Згодом радіо вибачилося за заголовок і слово «фашистів» прибрало, та текст правити відмовилося. Та відомі чеські україністи Давід Свобода, Ленка Віхова, Павел Гавлічек та Міхал Лебдушка не полінувалися і склали детальну відповідь, в подробицях вказали авторові на його суперечності і вісім неточностей, зокрема на ту, що Україна належить до країн з найменшим рівнем антисемітизму, і що на цих виборах дана тема не грала ніякої ролі. Саму статтю можна почитати на сайті «Чеського розгласу», а відповідь на неї – на інтернет-сторінках посольства України та на особистих сторінках згаданих українців у соцмережі «Фейсбук».

Та якщо у випадку статті Фінгерланда можна вважати, що автор не мав злого умислу і лише хотів іронію спростувати багаторічні російські фантазії про «український фашизм», який обрав єврея, то, звісно чеські комуністи завжди й усвідомлено все перекрутили, недоговорили і просто збрехали. Вони цілком переконані, що Росія не становить ніякої загрози ні для України, ні для Чехії, і взагалі обом країнам було б добре у тісному союзі не з ЄС, а з Москвою, так, як то було до 1989 року. А всі, хто проти цього – «гавлоїди» і «бандерівці». У цій партії нічого не змінилося практично зі сталінських часів. Україна серед чеських комуністів викликає особливу ненависть – не тільки через євроінтеграційні процеси та декомунізацію, а й взагалі через своє

незалежне існування на карті світу. Не дивно, що депутати від чеської комуністичної партії є частими гостями окупованого Росією Криму та ОРДЛО, де, на їхнє переконання, все чудово, стоять Леніни і йде запекла боротьба із «загниваючим Заходом» та «фашизмом». Тому у партійній газеті «Гало новіни» тема нашої країни фігурує щодня – і, звісно, у тональності, яка цілком відповідає духу російської пропаганди. І все ж КСЧМ має підтримку 9,5% чехів, про що свідчать як останні соціологічні дослідження, так і результати місцевих та парламентських виборів. Адже чеські комуністи мають 15 депутатів у нижній палаті парламенту і 3 – євродепутатів, а також півтори тисячі депутатів місцевого рівня. У деяких регіонах на них опирається виконавча влада, та й сам сучасний чеський уряд, власне, також. І це нам треба враховувати теж.

Сьогодні ми представимо вам певний дайджест чеських коментарів про Україну, у якому є, зокрема, й стаття очільника чеських комуністів Войтеха Філіппа. Дивно, як цей атеїст, скажімо, переймається долею церков в Україні, та хай це буде на його совісті, хоча сумніваюся, що вона у нього взагалі є. Але подаємо її у рамках загального балансу, щоб читач знав, чим «дихає» чеський комуніст. Інші ж коментарі виглядають більш-менш об'єктивними, хоча також недосконалими. Скажімо, вони зосереджуються на темі корупції та інших негативних явищ, які не вдалося подолати Петру Порошенку, але не згадують, наприклад, тему децентралізації, очищення банківського сектору, зокрема фактичний порятунок «Приватбанку», припинення закупівлі Україною російського газу, певної стабілізації в економіці, реформи у поліції та охороні здоров'я та інші процеси, за якими чеські коментатори вже не стежили, не цікавились ними і можуть про них навіть не знати. Але варто відзначити, що чеська преса вже зараховує Україну в міжнародний контекст, порівнює її з іншими країнами, а не скептично відкидає її у пострадянський безпросвітний простір, і це вже добре і за це їй вже можна й подякувати.

Олекса Лівінський

Česko Svět Komentaře Rozhovory Další

Ukrajinské prezidentské volby

Sedm slibů komika v nové roli: vymění generály, povede informační válku a zruší zácpy v Kyjevě
 Na ukrajinský trůn usedne muž, který zatím prezidenta jen hrál. Kromě se na něj již sbíhají sliby. Ruští novináři píší: Ze Vorodymyr Zelenskij bude pro...

Kód komika Zelenského. Proč okouzčil Ukrajince a jaký bude prezident
 Volodymyr Zelenskij vyhrál, protože Ukrajině: ehříjí změnu. Svou kandidaturu přitom oznámil šeprou před nevolnými čtyřmi měsíci, během silvestrovské noci. Zelenskij dnes získal podle prvních údajů...

Boj o ukrajinský stolec na největším stadionu v zemi: komik Zelenskij má náskok, čokoládový magnát Порошенко hraje vahank
 Přesně v sedm hodin večer kyjevského času na největším stadionu v zemi, známém Olympijskij, vypukne historické utkání – ještě nikdy v postsovětském prostoru spolu kandidáti na prezidenta

Українська тематика у інтернет-виданні Denik N є однією з найоб'єктивніших серед чеських ЗМІ

Порошенко обіцяє блискуче повернення

Приголомшлива поразка від Володимира Зеленського на президентських виборах в недільних українських виборах не відмовила від політичних амбіцій президента Петра Порошенка, який завершує перебування на посаді. На зустрічі із кількома сотнями прихильників, які у понеділок після виборів прийшли до нього на вулицю Банкова у центрі Києва, він пообіцяв не тільки перемогти на жовтневих парламентських виборах, а й повернутися «на Банкову» після наступних президентських виборів. Потім, коли його послідовники скандували «Через рік!», він відповів: «Через рік – так через рік!» Парафразував таким чином власну заяву «стадіон – так стадіон», яка стала своєрідним мотто його передвиборчої кампанії.

Перед другим туром він прийняв умову свого опонента на проведення передвиборних дебатів на стадіоні замість телевізійної студії. Зеленський переміг його на стадіоні і біля виборчих скриньок. Крім того пообіцяв, що могутню будівлю президентської адміністрації, де колись був центральний комітет комуністичної партії, передасть на благодійну справу, а сам переїде до «офісу відкритого типу». І хоча Порошенко визнав поразку і навіть запропонував перемождопомогу, його опоненти крутять головами. «Що він мав на увазі, коли казав про повернення через рік? Він хоче свого наступника змістити з посади?», – обурюється Ірина Верещук, [колишня – ред.] мер містечка Рава Руська Львівської області в ефірі телеканалу Newsone.ua.

Поки що жоден український президент не програвав такою більшістю голосів, як Порошенко. Якщо в першому турі наприкінці березня за нього

голосувала більшість виборців в трьох [насправді двох – ред.] західних областях, у неділю він став переможцем у єдиній області – Львівській. За нього проголосувало тут майже 63% виборців, а за Зеленського – лише 34,5%.

Однозначно понад 80 відсотків голосів за Зеленського було у Закарпатській області, хоча жителі цього регіону в основному бойкотували перший тур виборів. Аналітики вказують, що проти Порошенка голосували етнічні угорці, яким не подобається мовна політика, а також «заробітчани», тобто люди, які часто їздять на роботу за кордон і на батьківщину повернулися лише на великодні свята. «У нас тут «зелена весна». Так багато людей у нашому селі ніколи не голосувало. І 99 відсотків – за Зеленського», – зізналася журналістам Марина із села біля румунського кордону.

Хоча під час минулих виборів Україна, як правило, поділялася на прозахідну і проросійську частину, виборці тепер показали рідкісну згоду. Понад 80 відсотків голосів Зеленський отримав у контрольованих Києвом частинах Донецької і Луганської областей, а також у Полтавській, Херсонській або Одеській областях.

За даними серверу Derp.ua, він навіть набрав чимало прихильників у селі Старий Угринів в Івано-Франківській області, рідному селі націоналістичного лідера Степана Бандери. За нього тут проголосували 182 із 282 виборців. Також Порошенків «бастіон» – Вінницька область в центральній частині України, де він має один із найбільших заводів «Рошен» і де багато років він був функціонером – обрала політично недосвідченого коміка, якого виборці сприймають як шанс на зміни.

Як проголосували за Порошенка у другому турі виборів президента України-2019

Традиційною підтримкою Порошенка, утім, користувався за кордоном, де за нього проголосувало 54,7 відсотка виборців, а за Зеленського було 43,8 відсотка. Хоча, за різними оцінками, за кордоном перебуває від шести до дев'яти мільйонів українців, голосувати могли лише 57 тисяч зареєстрованих громадян. У деяких країнах це були в основному дипломати і співробітники посольств. Проте багато зацікавлених було в Польщі та Чехії, де переміг Зеленський. Порошенка підтримала діаспора в США, Канаді та Німеччині.

Савченко повернулася в Раду

До праці у парламенті, Верховній Раді, повернулася Надія Савченко. Вона провела рік в ув'язненні. Суперечлива депутатка була звинувачена в державній зраді, тероризмі та інших «антидержавних вчинках». Влада звільнила її ще перед виборами без пояснень, і вона, ймовірно, чекатиме суду на свободі. Вона розповіла журналістам, що не буде в опозиції до Зеленського і що восени захищатиме свій депутатський мандат.

Ата, «Право», 24. 4. 2019

Ризики рятівників

Обрання актора та розважальника українським президентом є частиною ширшої тенденції розвитку політики. Це, насамперед, є ще одним свідченням зниження довіри до класичних політичних партій.

Вибори перестають бути боротьбою між урядовою партією та опозицією, стають суттєвою між політиками – з одного боку, й речниками незадоволених громадян – з іншого. Це сталося нещодавно в Словаччині і дещо раніше у випадку Трампа у США. До цієї категорії належать і піднесення Андрея Бабіша, і, до певної міри, триумф Макрона у Франції. Критичне ставлення до доте-

перішнього функціонування політики як такої був головною програмною темою для всіх названих. Також результати виборів є свідченням прогресуючого загостреного індивідуалізму. Люди вірять, що біди політичного життя може усунути сильна особистість. Недооцінюється системний характер таких явищ, як бюрократизація, «клієнтська» система або корупція. Вибори також підтверджують масовий вплив мас-медіа на формування громадської думки. Засоби масової інформації можуть створити привабливу особистість практично з нічого і так само легко можуть перетворити здібну людину на

Результат президентських виборів в Україні

21 квітня 2019 року в Україні відбувся другий тур президентських виборів. Як і очіувалося, переміг незалежний кандидат Володимир Зеленський, якому віддали голос понад 70 відсотків виборців, які голосували. В Україні таким чином закінчився етап президента Петра Порошенка. Але для України це, на жаль, був найгірший період всієї пострадянської історії.

Петро Порошенко отримав свій президентський мандат в результаті перевороту 2014 року, який відомий під назвою Євромайдан. Президентом він став замість Віктора Януковича, якого насильно скинули і змусили втекти з території України. Коли пан Порошенко взяв на себе мандат, він обіцяв припинити громадянську війну в Донбасі «протягом двох днів», економічно і політично підняти Україну. Результати його правління катастрофічні. Середня заробітна плата українців від 2014 року впала з 416 доларів до 319, середня пенсія з 183 доларів у 2014 році до 90. У 2014 році витрати на харчування та проживання для українців становили 52 відсотки їхніх витрат, сьогодні це – майже 80%. Курс української валюти знизився з 8 гривень на USD [? – ред.] до сьогоднішніх 27 гривень за USD. Державний борг збільшився з 40% ВВП за п'ять років до сьогоднішніх 73%. Понад 9 мільйонів громадян емігрували з країни. На сході України до сьогодні триває громадянська війна. Громадяни Донецька та Луганська, і, власне, всієї України, страждають від військового конфлікту, тим часом як пан Порошенко і його дружні олігархи стали казково багатими.

Катастрофічні наслідки своєї політики П. Порошенко намагався применшити за підтримки фашизму, націоналізму,

обмеження свободи віросповідання й ув'язнення політичних опонентів. Під час правління Петра Порошенка ми стали свідками героїзації військових злочинців Степана Бандери та Романа Шухевича, ув'язнення таких, які стали героями України, таких як Надєжда Савченко, яка на підставі вигаданого звинувачення провела у в'язниці рівно рік і була випущена на свободу щойно 16 квітня 2019. Ми стали свідками неприйнятному в сучасному демократичному суспільстві протекції провладної Православної Церкви України, яку підтримав Константинопольський Патріархат, за рахунок традиційної Української Православної Церкви. Ми також стали свідками так званої «декомунізації» України, яка має насправді форму розпалювання ненависті до Росії та до етнічно російської частини жителів України. Наш народ мав досвід аналогічної пропаганди під час протекторату, коли із «жидівсько-більшовицькими плутократами» воювали міністр народної освіти Емануел Моравец і райх-міністр пропаганди Йозеф Геббельс.

Політика пана Порошенка стала настільки відразливою для громадян, що вони у другому турі переконливо обрали пана Зеленського президентом України. Сталося точно те, на що ми, між іншим, звертали увагу у зв'язку з нещодавнім візитом міністра закордонних справ пана Петржичека в Україну. А саме, що політика нинішнього уряду України є не тільки аморальною, але й перебуває у суттєвій протилежності до побажань і очікувань громадян України, і чеська дипломатія не повинна її підтримувати. Сильний електоральний успіх пана Зеленського пов'язаний насамперед із тим, що українські виборці про-

голосували проти Петра Порошенка, який вийшов до другого туру президентських виборів шляхом широкого маніпулювання з правилами виборів. На результат першого туру також вплинув і той факт, що у виборах не змогли взяти участь мешканці частин Донецька та Луганська, а також 2 500 000 українських емігрантів, які перебувають на території Російської Федерації. Якби вибори в Україні були чесними і демократичними в першому турі, ми б, імовірно, були б свідками справжнього вибору громадян між двома політичними альтернативами, одна з яких була би представлена паном Зеленським, а друга – паном Бойко, який кандидував із програмою припинення громадянської війни і відновлення відносин з Росією. Під час виборчої кампанії в Україні українське телебачення транслювало серіал «Слуга народу», в якій головну роль грав саме пан Зеленський. Він представляв звичайну людину, яка стала президентом і привела свою країну до процвітання. Сьогодні пан Зеленський має величезну відповідальність: виконати мрію українців про щасливе майбутнє, на яке люди, які живуть у цій країні, що від розпаду Радянського Союзу зазнає безмежного спаду, заслуговують. Серіал «Слуга народу» був казкою для дорослих, у яку повірили українці. І нам не залишається нічого іншого, ніж побажати їм, щоб казка стала дійсністю.

Войтех Філіп, перший заступник голови Палати депутатів, голова Комуністичної партії Чехії й Моравії, «Гало новини», 24. 4. 2019

ніщо, якщо комусь це потрібно. Приклад нового українського президента показує, наскільки надзвичайно неясною і легко проникливою є межа між реальною і віртуальною реальністю. Характер політики, яка традиційно має багато спільного з театром, зрозуміло, сприяє цьому. Ризик такого напруження політики очевидний. Рятівники, які виносяться до високих державних функцій завдяки невдоволеності громадськості станом суспільних справ, мають лише два варіанти. Вони можуть дуже швидко вписатися в стару колію і надати своє нове обличчя старій системі. Емануел

Макрон, мабуть, вже важко згадує, що лише нещодавно увійшов до політики як автор книги під назвою «Революція». Або вони можуть справді спробувати змінити хоча б деякі речі. Тоді вони мусять чекати, що будуть – швидше раніше, ніж пізніше – вилучені з політики. Система чим менше піддається реформам, тим краще і ефективніше вона може себе захистити.

Ян Келлер (автор – соціолог, член Європейського парламенту від Чеської Партії Соціально-Демократичної)

Зеленського часто порівнюють із президентом Франції Емануелем Макроном. Зрештою, він зустрівся з обома кандидатами.

Шоу українців зачарувало

Президент Зеленський здобув перемогу завдяки майдану в соціальних мережах і розчаруванню у політиках

Володимир Зеленський у другому турі президентських виборів буквально розгромив свого суперника, коли отримав понад 70 відсотків голосів, тим часом як Петро Порошенко – приблизно четвертину. У будь-якому випадку, це рекорд прямих українських президентських виборів, історія яких почалася в 1991 році, а також надзвичайний здобуток й у міжнародному контексті взагалі. Мабуть, найкращою новиною є те, що вибори пройшли без великих шахрайств і махінацій, які в минулому не були традицією в Україні. Помаранчеву революцію, або перший Майдан в 2004 році, власне, викликало оманливе проголошення Віктора Януковича переможцем президентських виборів, хоча Віктор Ющенко отримав більше голосів. Другий Майдан згодом виник на основі розчарування тим, що президент Янукович обраний у 2010 році, не підписав угоду про асоціацію з Європейським Союзом, що українці сприйняли як різке гримання дверми перед надіями на реальне покращення їхнього життя. На той час не було заплановано жодних виборів, тому вони пішли захищатися на площі.

Розважальника винесла невдоволеність

Потім, у травні 2014 року, вже в першому турі обрали президентом Петра Порошенка. Проте надії, які на нього поклалися, розтанули. Хоча треба додати, що він мав дуже складну стартову позицію, тому що саме розпочиналася війна з Росією.

Хвилю масової популярності комедійного актора Володимира Зеленського як політика також можна розглядати як наступний майдан, як клапан глибокого невдоволення ситуацією через 5 років Майдану 2013-2014 років, який українці називають «Революцією гідності». Але важко зберегти гідність у країні, де економіка не дуже працює, корупція продовжує процвітати і звідки мільйони людей виїжджають на роботу за кордон. Гастарбайтерам дуже важко створювати сім'ї, що сприяє похмурий демографічній ситуації. У 1991 році, коли Україна здобула незалежність, країна мала майже 52 мільйони жителів. Тим часом у 2013 році, до анексії Криму та виникнення сепаратистських республік на Сході, вона

вже мала лише 45,5 мільйонів. Окрім вільної виборчої конкуренції, цього року гладкому, некривавому Майдану сприяв і розвиток інформаційних технологій. Основу успіху Зеленського складає розумна робота в соціальних мережах, де відбувалася більша частина його спілкування з виборцями. Він публікував як професійно зняті відеоролики, так і дописи на зразок «селфі на мобілку», які передавали короткі і стислі політичні сигнали. Він міг змішувати різні форми і жанри.

Коротше кажучи – те, чому він навчився у шоу-бізнесі, в політиці стало йому знахідкою. Йому навіть вдалося влаштувати дебати двох кандидатів у формі, яка йому подобається – шоу на київському стадіоні, тобто, швидше, огляд взаємного перекикування, що супроводжувався бурхливими реакціями близько двадцяти тисяч прямих учасників і транслювався телеканалами та інтернет-змі.

Клоун і український Трамп

Новий український президент, хоч і названий «коміком», «клоуном» або «артистом», звісно, не є якимсь посереднім естрадним оповідачем анекдотів – зрештою, у виборчій кампанії він зміг виступати серйозно. Зі своїм гуртом «Квартал 95» він вже багато років керує популярним сатиричним реву-кабаре, яке смікає українську політичну сцену. Таке саме спрямування має і серіал «Слуга народу», де Зеленський грає вчителя історії середньої школи Голобородька, який стане президентом і почне позбавляти Україну від усіх недуг і беззаконь. Чи вірять близько тринадцяти мільйонів виборців другого туру тому, що віртуальна реальність серіалу може стати справжньою реальністю? Чи тому, трохи з відчаю, хочуть вірити? Але чи не є така подібна віра у світі смартфонів наївною? Хіба вона не є вже цілком реальною?

У кампанії Зеленський обіцяв боротися з корупцією, встановлення правової держави, тобто всього, що й усі інші. Плюс пряму демократію, що на людей, які гніваються на політичний клас, завжди має подіяти. Він виступив за вступ України до Європейського Союзу і НАТО, хоч і на основі референдуму. Але перш за все він викликав відчуття, що він хтось новий, неоглянутий, неко-

рупований. Через професію шоумена його порівнюють його з Дональдом Трампом, хоча за віком, візажем та стилем він ближче до Еммануеля Макрона. **Ризикова ставка на лотерею** У країні, яка постраждала від конфлікту з Росією, корупції і дійсно жалюгідної економічної ситуації, успіх Зеленського не є таким вже й дивом. Звичайно, українці зробили ризиковану лотерейну ставку, тому що невідомо, хто ще (окрім олігарха Ігоря Коломойського) може курувати Зеленським з-поза лаштунків. Тим не менш, вони не мають вибору, точніше мають вже довго на вибір самі лише ризиковані ставки у лотереї. Хоча український президент має більше повноважень, ніж чеський, йому також потрібна парламентська більшість для просування своєї програми. Тим більше Зеленський, який обіцяв радикальні зміни. У результатах дослідження, опублікованих незадовго до другого туру президентських виборів, його партія «Слуга Народу» отримала близько 25% підтримки, що недостатньо для парламентської більшості. У будь-якому випадку зрозуміло, що Зеленському доведеться почати створювати політичні союзи, які, утім, можуть уповільнити його реформаторські наміри, якщо фактично не зупинять їх.

Йозеф Млейнек, політолог, «Лідове новіни», 23. 4. 2019

Людина, яка ще нічого не сказала

На українських президентських виборах Володимир Зеленський розгромно переміг Петра Порошенка. Але тепер настав час, коли він більше не зможе ховатися за загальними фразами, які нікого не ображають, і йому доведеться реально вирішувати проблеми.

На президентських виборах відбувалося щось подібне, як на Майдані, чи в інших країнах Європи, де перемагають антисистемні рухи, тобто зіткнення між встановленою системою та її опонентом. Звичайно, якщо хтось застряг у розумінні Майдану як «фашистського перевороту», то йому важко зрозуміти таку заяву.

Майдан був спробою ліквідувати корупційну систему, яка процвітала в Україні за останні два чи більше десятиліття, незалежно від партійності президента. Петро Порошенко у минулому отримав відносно чіткий мандат для припинення корупції та влади олігархів.

З огляду на його особисті маєтки або попередню політичну діяльність – дещо парадоксально – але це було так. І хоча йому вдалося чимало позитивних речей, таких як консолідація армії, деякі антикорупційні заходи або введення безвізового режиму з країнами Європейського Союзу, є фактом, що він занадто часто пристосовувався до умов, а не змінював їх. І тепер виборці враховували це і помстилися. Чи мав він взагалі шанси, наскільки виправданою була критика чи наскільки чесними були його зусилля – це не є предметом даної статті.

Дуже важко сказати, у якому напрямі піде Україна. Переможець президентських виборів, актор Володимир Зеленський, не вдавався в глибокий аналіз внутрішньої або зовнішньої політики, уникав дебатів. І навіть ті дебати, з якими він погодився, були більше схожі на естраду, ніж на обмін думками між двома учасниками владних перегонів.

Його головною перевагою було те, що він не належав до визнаних політиків. Отак і марними стали застереження з боку табору Порошенка, що він зовсім не розбирається у державному управлінні. Для виборців Зеленського статус аутсайдера на даний момент був швидше перевагою, він уособлював якийсь шанс на щось нове.

Проте навіть із Чехії ми знаємо, що гасла «буде краще» або «виметемо динозаврів» дуже просто написати, але набагато гірше втілити в життя. Навіть якщо ви зміните міністрів та їхніх заступників, достатньо людей залишиться на важливих посадах, для яких викорінення корупції є мало важливою перспективою, або навіть вони вважають

це загрозою для власного існування. І ми все ще перебуваємо в роздумах, чи Зеленський взагалі захоче боротися з корупцією. Враховуючи його зв'язок з мільярдером Ігорем Коломойським, що неможливо приховати, сумніви мають місце. І тільки від нього самого залежатиме їхнє розвіювання. Зеленський в значній мірі є маркетинговим продуктом. Звичайно, в політичному маркетингу немає нічого поганого, кожна політична партія використовує його для своєї презентації. Але важливим є реальний продукт. Зеленський обіцяв усім усе, помітним було його намагання ніде не робити різких кроків чи однозначних заяв. Обіцянки боротьби з корупцією не викличуть заперечень в нікого, навряд чи проти них хтось протестуватиме. А вже одним із недоліків Порошенка було те, що жоден з великих хабарників не був ув'язнений. Більше того, вони є дуже популярними.

Той факт, що реальність згодом є іншою, є неприємною, але не непереборною деталлю, принаймні на деякий час. І у інших його обіцянках можна побачити подих популізму. Свої проєкти він має намір виставляти в соціальних мережах, причому у відповідності до реакції пристосовуватиме і свою політику. Звичайно, це звучить привабливо, але питання полягає в тому, наскільки президент повинен наслідувати електорат і наскільки він має визначати напрям.

І хоча новообраний глава держави має намір зосередитися на соціально-економічних питаннях, ігнорувати інші речі він не може. Він збирається врегулювати війну на Донбасі шляхом переговорів, але як він собі уявляє реальне залагодження, і як він має намір домовитися з Росією, залишається під питанням. І російські реакції залишаються дуже прохолодними. Зеленський говорив поки що про трансформацію мінського формату або його кадрове забезпечення. Незрозуміло, що він мав на увазі. Хоча спостерігачі погоджуються, що це може бути включення представників обох сепаратистських «народних республік», але й це не дуже зрозуміло. Порошенко колись прийшов з обіцянкою припинити війну, про що виборці також йому нагадали на виборах. Аналогічна ситуація в зовнішній політиці. Зеленський нічого не каже стосовно НАТО або ЄС ані так, ані сяк. Загалом він нібито за референдум, у якому запитуватимуть про бажання членства. Хоча сам він висловив обережну підтримку вступу до НАТО і ЄС, та було ясно, що це не було ні центром

його порядку денного, ні чітко висловленою позицією.

Зеленський дуже добре знав, що збирає передусім голоси виборців, які до вступу до обох організацій ставляться прохолодно або прямо відкидають це. Українські вибори показали, серед іншого, одну річ. На відміну від більшості інших, більш-менш авторитарних держав на пострадянському просторі, опозиція тут може виграти.

Немає сумнівів, що Зеленський був неприємним кандидатом для Порошенка, але ми не були свідками очевидних фальсифікацій. Зеленського не заарештували, його люди не зникали, у виборчому штабі не проводилися обшуки, не було помітно кадри із членами виборчих комісій, які кидають у виборчу скриньку стопки бюлетенів, або ніхто не заявляє про 100-процентну підтримку президента. Українська демократія і таким чином не є навіть близькою до досконалості, особливо коли постійний привид олігархів все ще руйнує навколишнє середовище, але тут не застосовується принцип «голосуй за кого хочеш, але за умови, що будеш голосувати за пана президента». Але Зеленського ще чекає робота над тим, щоб довести, що перемога над Порошенком була не просто результатом PR-кампанії без реального змісту, а що він має сили керувати країною з такою кількістю проблем. Він більше не зможе ховатися за загальними фразами, які нікого не ображають, але йому доведеться реально вирішувати проблеми.

А там може швидко прийти розчарування. І як для нього, так і для самих українців.

Карел Свобода, аналітик Інституту міжнародних досліджень Карлового університету, «Млада Фронта ДНЕС», 23. 4. 2019

Те, що за Зеленським стоїть олігарх Коломойський, чеські ЗМІ також помітили. Ілюстрація з видання «Рефлекс».

УКРАЇНСЬКИЙ КОСМОС

ТЕКСТ: Марія ПАЩЕНКО

12 квітня – всесвітній День авіації та космонавтики, а в Україні – ще й День працівників ракетно-космічної галузі України. Саме цього дня 1961 року Юрій Гагарін здійснив перший орбітальний політ навколо планети Земля. Він стартував з космодрому «Байконур» на кораблі «Восток-1», і його політ у космосі тривав 108 хвилин.

Яка ж роль України у засвоєні космосу? Багато науковців, чий дослідження та ідеї зумовили значний розвиток космонавтики у ХХ сторіччі, мають українське коріння. Костянтин Ціолковський – радянський вчений-теоретик, один з засновників ракетобудування та сучасної космонавтики. Він народився і прожив все життя на території Росії, але його предки походять з Волині і були родичами гетьмана Северина Наливайка. Цим фактом науковець завжди пишався. Микола Кибальчич – винахідник та автор схеми першого у світі реактивного літального апарата. Народився на території Чернігівської області, був революціонером-народником. На жаль, у віці 27 років його було страчено за змах на імператора Олександра II. Юрій Кондратюк – український радянський вчений-винахідник, один із піонерів ракетної техніки й теорії космічних польотів. Саме Кондратюк є автором «траси Кондратюка», якою подорожував на Місяць космічний корабель «Аполлон-11» в 1969 році. Сергій Корольов – український радянський вчений у галузі ракетобудування та космонавтики, конструктор. Саме Корольов вважається основоположником практичної космонавтики. Володимир Челомей – конструктор відомої ракети-носія «Протон» і член Міжнародної академії космонавтики. І це лише короткий перелік імен, який можна продовжити далі. Довгий час у космічній галузі тривала конкуренція між США та Радянським Союзом. Другого березня 1978 року Владімір Ремек став першим космонавтом з Чехословаччини, який побував у космосі. Космічний корабель «Союз-28» разом з Олексієм Губаревим доставили його на космічну станцію «Салют-6». Місія в космосі тривала сім днів, і Ремек успішно повернувся на Землю. Таким чином Чехословаччина стала третьою «космічною країною» у світі. Для України космічна епоха успішно розвивається і після здобуття неза-

Леонід Каденюк, український астронавт.

лежності. У 1997 році астронавт Леонід Каденюк (родом з Чернівецької області) побував у космосі у складі американської команди на шатлі Columbia. Його політ на кораблі NASA став справжнім проривом для української космонавтики. Каденюк був першим, хто полетів у космос із українським прапором, і саме його стараннями у космосі вперше пролунав український гімн (двічі!). У січні 2018 року життя Леоніда Каденюка обірвав серцевий напад, який стався під час щоденної пробіжки. Лікарі швидкої допомоги не встигли його врятувати. Ще раз український прапор побував на орбіті планети Земля у 2017 році з космонавтом Рендольфом Брезніком (США). Таким чином цей астронавт висловив вдячність українській землі за сина, якого він всиновив 11 років тому. Видатна астронавтка Гайдемарі Стефанишин-Пайпер також має українське коріння. Батьки дівчинки ще змалечку прививали їй українську ідентичність. Гайдемарі ходила до української недільної школи, танцювала народні танці і була пластункою. Виходячи заміж, залишила своє українське прізвище Стефанишин. Інженер Гайдемарі пройшла довгу і непросту кар'єру від служби у військово-морських силах до виходу у відкритий космос, і сьогодні є однією з найуспішніших астронавтів NASA. Вона побувала у космосі двічі (загалом 27 діб) і здійснила при цьому 5 виходів у відкритий космос. Гайдемарі у 2007 році завітала до України і під час візиту зачарувала всіх гарним знанням української мови. Наразі дослідження космосу вийшли на новий рівень завдяки розвитку нових

технологій. Сьогодні дослідники працюють над орбітальним 3D-принтером, що дозволить створювати космічні модулі вже на орбіті. Завдяки тому, що NASA проводить політику відкритих даних, ми можемо милуватися запусками сучасних ракет, а також краєвидами Марсу, які посилає на Землю марсохід «Кюріосіті». У квітні 2019 року людство вперше побачило зображення Чорної діри. Групі іноземних вчених вдалося отримати це зображення, поєднавши у єдину систему кілька величезних радіотелескопів, що розташовані в різних куточках Землі. І хоча Україна не має можливості самостійно відправляти космічні екіпажі, українці беруть активну участь у створенні космічних технологій. Наприклад, європейська ракета-носії легкого класу Vega з українським двигуном успішно стартувала з космодрому Куру у Французькій Гвіані. Загалом з 2010 року ця ракета вивела на орбіту 29 супутників. Сподіваємось, нові генії та астронавти з українським корінням будуть гідними того, щоб ними пишався кожен українець у світі.

Авторка є працівницею Інституту Фізики Чеської Академії Наук

ТАМ, ДЕ СХІД ЗУСТРІЧАЄ ЗАХІД

ТЕКСТ: Аїда БОЛІВАР

Важко знайти українця, не знайомого з легендою про Роксолану – дівчинку з Рогатина, яка з невольниці перетворилась на історичну постать Гюрем Султан. Від думки якої залежало існування не тільки Османської Імперії, але й Європи. Ця історія є мега-популярною. Щойно переможною ходю телеканалами прококував серіал «Величне століття», котрий зацікавив Роксолану навіть не дуже освічених. Можна сперечатись про позитивний чи негативний вплив Гюрем на політику, але не можна не визнати її величезний внесок в архітектурну красу Стамбула. Кажуть, бодай раз у житті треба відвідати Париж! Так. Проте аналогічної уваги потребує й Константинополь. Два протилежні міста, за історією та релігійною насиченістю, але обидва – надзвичайні.

Я пропоную полетіти до Стамбулу та рушити не за стандартним маршрутом, а українським слідом, стежками Гюрем Султан. Через тотальну ісламізацію всі забули, що Стамбул є близьким до українців, попри певні світоглядні відмінності. Не буду занурюватися в глибокі часи. Почну відлік від Сулеймана Великого. Не через його дружину, українку Гюрем. А тому, що документи тих часів свідчать: жоден з султанів не був стовідсотковим етнічним турком! Серед султанів були українці, італійці, греки, й аж ніяк не турки... В ісламській країні важливо знати, що всі вони прийшли в цей світ від християнських жінок! Тому, перш за все, в подорожі до Царгороду відвідайте купальні Гюрем Султан. Надзвичайно тендітне місце, безпосередньо біля Аїя-Софії. Купальні працюють й надають можливості відпочити, зануритися в середньовіччя. Взагалі, все, що стоїть на площі Султанхамет, вражає! Щось — монументальністю, щось — приголомшливою вірою, щось — тихою красою, яка існує попри віки, зміну правителів, концепцій... Саме Жінки Султанів, європейки за народженням, брали участь у створенні унікальної архітектури цього міста. В першу чергу це стосується Гюрем та не менш славнозвісної греко-католички Кесем Султан. Істанбул є найчарівнішим у вечірній порі, коли вмикається ілюмінація, зменшується кількість туристів. На вулицях залишаються лише ті, хто бажає

Константинополь – сучасний Стамбул.

відчути це унікальне місце серцем. Вражає стамбульська кількість мечетей. Їх важко перелічити, кожна гарна своєю особливою красою. Але не тільки цим манить Вічне Місто Зустрічі Заходу та Сходу.

Вам ніяк не оминати величезні зелені площі, розташовані вздовж моря, та безпосередньо всередині кварталів. Фантастичний парк Гюльхен біля палацу Топкапи, де існував Гарем, щодня збирає тисячі відвідувачів, однак сяє чистотою та упорядкованістю. Перфектна панорама Босфору, яка відкривається з гаремного саду, змушує лишатися тут якомога довше...

Якщо прагнете відчути саме місцевий колорит, торкнутися побуту мешканців регіону, рухайтесь трохи далі від центру, вздовж набережної. Зіжте бутерброд з салатом й смаженою рибкою, послушайте музику та говірку середньовічного Царгороду, найбільшого міста Європи.. Істанбул є напрочуд різнобарвним. Окрім мечетей й сучасних майданів (таких, як Таксим) та богемної вулиці Істікляр, є і старовинні вежі, і доволі сучасні палаци. Особливим є Палац Долмабахче, місце останнього подиху Атаюрка та офіційна резиденція останнього турецького султана Абдул Меджида. Від нього варто пройти до Галатської Вежі, символу Істанбулу, а далі побачити Істікляр, з крамничками, автентичною кавою й неймовірним рухом життя.

Унікальним для того, хто вирішить сісти на морське судно, буде вояж Босфо-

ром до Принцевих островів. Неймовірно видовище – разом з альбатросами потрапити в Східну Казку. Розповісти про все побачене неможливо. Позаяк знання та емоції переполюють. Про Місто, де Азія зустрічається з Європою, старовина із сучасністю. Враховуючи політичні турецькі події, сподіваюсь, що все це лишиться таким, як є. І ніщо та ніхто не змусить Істанбул втратити власну неповторність.

Роксолана стала героїнею багатьох літературних творів.

Премія для міста 3

Міська балада Володимира Рафеєнка отримала престижну центральноєвропейську літературну премію

ТЕКСТ: Олексій СЕВРУК

Нагорода для письменників VЕaPLA («Вишеградська літературна премія Східного партнерства») — це відносно нова літературна премія, яку представники держав Вишеградської четвірки присуджують авторам країн Східного партнерства. Премію заснували літературні науковці та академіки з бра- тиславського університету Яна Амоса Коменського, головним ініціатором був доцент Любор Матейка. Цього року премію вручали вже вчетверте, причому вже вдруге вона дісталася Україні. Після минулих років, коли премію отримали Ігар Бабков (Білорусь), Акрам Айліслі (Азербайджан), Софія Андрухович (Україна), нагороду присудили російськомовному письменникові родом з Донецька Володимиру Рафеєнкові за його роман «Довгі часи», який вийшов в Україні у 2017 році – в російському оригіналі і у перекладі на українську Маріанни Кіяновської.

Частиною винагороди є також зобов'язання видати оцінений твір у перекладі мовами країн Вишеградської четвірки. Тож вручення премії, яке відбулося 11 квітня в празькому Студентському клубі Карлового університету, супроводжувалося презентацією чеського перекладу книжки з підзаголовком «Міська балада». Роман чеською вийшов у видавництві «Ветрне млини» (Брно), яке регулярно видає переклади українських авторів. Переклали «Довгі часи» празькі україністки Тереза Хланьова та Катя Ґазукіна. Перша зі згаданих, Тереза Хланьова, відома як голова Чеської асоціації україністів та викладачка української літератури на Карловому університеті, яка виховала ціле покоління молодих перекладачів з української мови. Вона й модерувала празьку зустріч з Рафеєн-

ком. Друга перекладачка, Катя Ґазукіна, вже перекладала, наприклад, роман Тараса Прохаська «Непрості», тлумачила розмову між численною публікою і автором, який, треба зауважити, говорив культивованою українською мовою. Четвертою учасницею була русистка Гана Косакова.

Тереза Хланьова коротко представила премію VЕaPLA, автора, його творчість, згаданий роман. Премія цього року вперше вручається в Празі. Вона подякувала партнерам вишеградської нагороди – зокрема, Інституту східноєвропейських досліджень ФФ КУ і видавництву «Ветрне млини». Далі слово взяв декан Філософського факультету Міхал Пуллман, який підкреслив стратегічну важливість східноєвропейських студій. Ця важливість зростає разом із необхідністю розуміти те, що відбувається в регіоні в історичному та культурному контексті. Висловився Марек Пржігода, заступник керівника Інституту. Він додав, що це саме та література, яка до великої міри співстворює образ певного середовища і опосередковує порозуміння між народами — принаймні так вірять філологи. Пржігода подякував Володимиру Рафеєнкові за його книгу, яка, на думку науковця, має потенціал повпливати на імідж України серед чеських читачів.

Як розповів присутнім автор, спочатку мало йтися про реалістичну прозу, яка б опрацьовувала тему окупації його рідного Донецька російськими підрозділами та місцевими колаборантами. Жорстокість реальності, проте, виявилася настільки незносною, травматичною, а військовий досвід так віддалений від усіх меж звичного цивільного життя, що реалістичні частини твору отримали назву «Вересаєві казки».

Щоб зберегти своє психічне здоров'я, автор вирішив чергувати реалізм із ірреальними, фантастичними пасажами. Так виникли нариси про місто 3, пригоди зі світу, в якому не діють ніякі правила — історії, які у свій спосіб переконливо передають хаос всієї люті війни.

Близько ста відвідувачів могли ознайомитись з оригіналами книжкових ілюстрацій, автором яких є молодий чеський митець Матей Ліпавський. А презентацію завершив концерт словацько-чеського вокального квартету «Міланеш», який виконує передусім українські народні пісні.

Володимир Рафеєнко належить до тих українських авторів, які з різних «історичних» причин пишуть російською мовою, тож його можна поставити в один ряд із такими і в Чехії знайомими авторами, як Андрій Курков чи Максим Бутченко. Рафеєнко, подібно до свого земляка Бутченка, намагається писати українською. Його останній роман «Мондегрін (пісні про смерть та любов)» має вийти ще цього року. Рафеєнко, в силу своїх мовних переваг, був до своєї вимушеної еміграції до Києва в Україні майже невідомий. Українська література його відкрила лише після початку військового конфлікту з Росією. Здається, що такий союз є продуктивним і приносить свої плоди й чеському читачеві.

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 3/2019, рік XXVI-XXVII. Підписано до друку 7 травня 2019 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Тарас Пустовіт, Тетяна Літераті, Павло Воронцов, Тарас Возняк, Марія Пащенко, Аїда Болівар, Олексій Севрук, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяти поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» – říční práh. Č. 3/2019, ročník XXVII. Uzávěrka: 7. května 2019. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopys-porohy/, registrační číslo: МК ČR/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Taras Pustovit, Tetiana Literati, Pavlo Voroncov, Taras Vozňak, Marija Paščenko, Aida Bolivar, Alex Sevruc, Oleksa Livinsky. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Inicijativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

SIRIUS FESTIVAL (P)O PRACI

KAMPUS
HYBERNSKÁ

11. —
— 12.5.
2019

Nenásilná komunikace

Relaxační workshop

Karierové poradenství

Pracovněprávní
sebeobrana

CV fotokoutek

Koncert

Improv comedy show

Filmy

Program pro děti

Don't miss a unique event combining practical career oriented workshops and a rich cultural programme. For details check our website

Не пропустіть унікальну подію, яка поєднує практичні семінари орієнтовані на кар'єру, та багату культурну програму. Більше інформації на нашому сайті

Co-funded by the Horizon 2020 programme of the European Union

SIRIUS-FESTIVAL.EU

REGIOJET

РЕГІОДЖЕТОМ В УКРАЇНУ

Прага		Ужгород			
Кошице		Мукачево			
RJ1021/1121			RJ1120/1020		
21:47	Praha, hl. n.	05:54	06:30	Košice, AS/Coach Station	18:15
06:00	Košice, žel. st.	21:22	10:40	Užhorod, autobusové nádraží/Coach Station	16:10
			11:35	Mukačevo, autobusové nádraží/Coach Station	15:00

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:47 - 6:00 з Праги до Кошице (RJ 1021)

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:22 - 5:54 з Кошице до Праги (RJ 1020)

ВИГІДНО В УКРАЇНУ

СПАЛЬНІ ВАГОНИ

Спальні вагони
Максимум 3 особи

Купейні вагони
Максимум 6 осіб

Ужгород

Мукачево

ціна від **439 КС / 16,4 €**

СТЮАРД НА
БОРТУ
ГОВОРИМО
АНГЛІЙСЬКОЮ

БЕСПЛАТНИЙ СЕРВІС

- вода
- кава
- газети, журнали
- свіжі круасани**
- 100% апельсиновий сік*
- сніданок*

* тільки в Спальному вагоні ** тільки в Купейному вагоні

